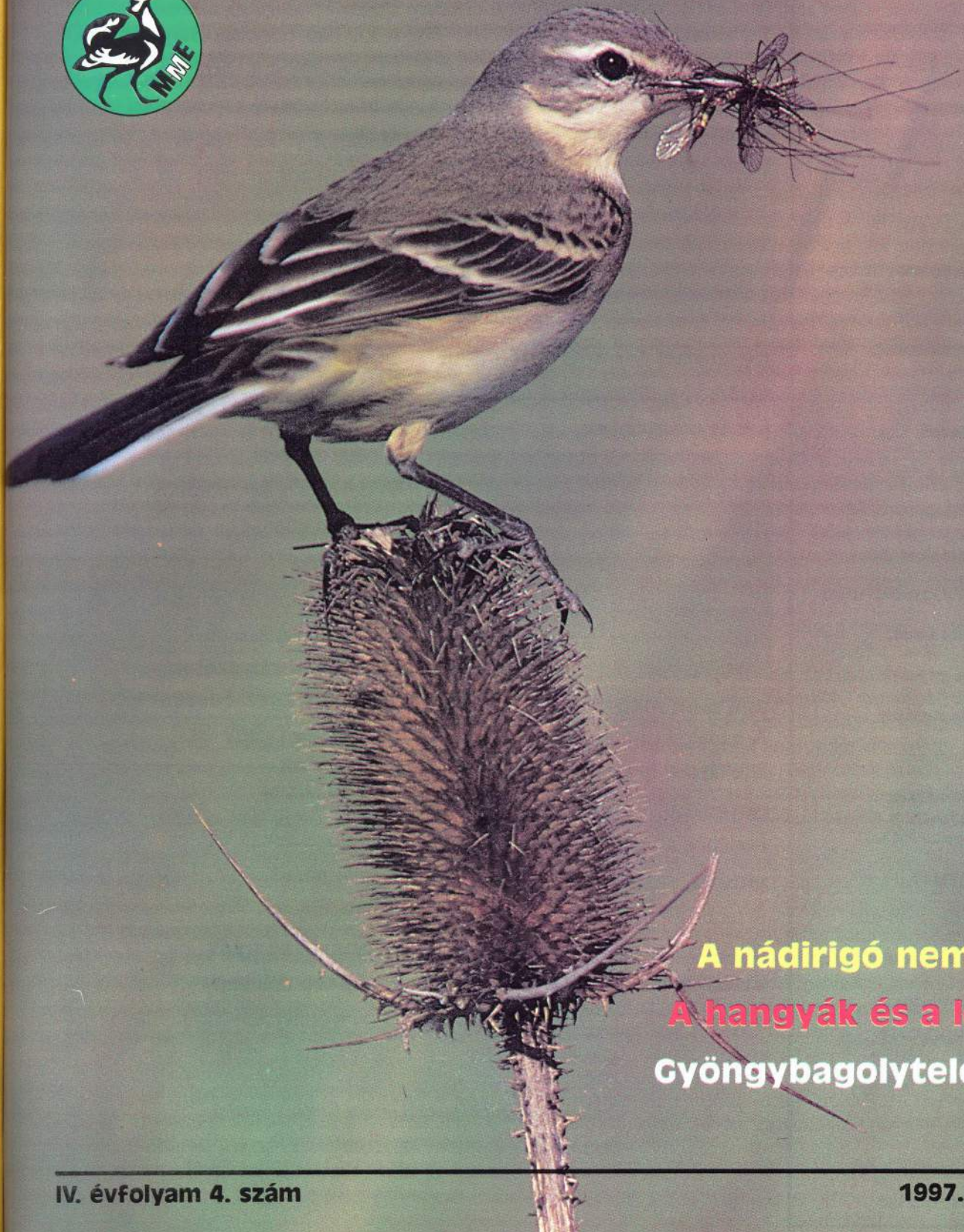


# madártávlat

Természetvédelmi folyóirat



**A nádirigó nem rigó!**  
**A hangyák és a lepkék**  
**Gyöngybagolytelepítés**



# madártávlat

A z M M E kéthavonta megjelenő folyóirata

4. évfolyam 4. szám

1997. július–augusztus

## Főszerkesztő:

Péchy Tamás

## Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd

Fidrich Róbert

Dr. Kalotás Zsolt

Kállay György

Márkus Ferenc

Nagy Szabolcs

Schmidt Egon

## Tördelőszerkesztő:

Péchné D. Zsófia

## Szedő:

Bányai Lászlóné

## Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

## Felelős kiadó:

Fidlóczy József

## Felelős terjesztő:

Harangi István

## Szerkesztőség:

1121 Budapest, Költő u. 21.

Levélcím: 1537 Bp., Pf. 391.

Telefon és fax: (1)175-8327

E-mail: mme@c3.hu

mme@mme.zpok.hu

WWW: <http://www.c3.hu/~mme>

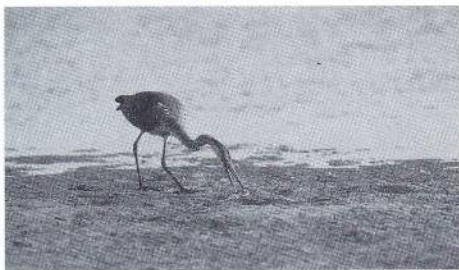
Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

Nyomás: Kanalgém Kft.

ISSN 1217-7156

Néhány szó a hiányzó T-betűről és a hiányzó empátiáról	1	Veszélybe kerültek a bihari tűzok- éőhelyek	11
Dolgaink	2	A kis lilik helyzete Bulgáriában	11
<b>aktuális</b>		Új gondolatok a vékonycsőrű póling költőterületeivel kapcsolatban	11
Halastavaink jelene	3	Madarak és Fák Napja az Állatkertben	12



## Gyakorlati természetvédelem

Gyöngybagolytelepítési tapasztala-  
tok és eredmények

5



## ami nem madár

A hangyák, mint a boglárkalep-  
kék társai

7

## botanika

Pollenek a világban

8

## mozaik

A nádiringó nem rigó

9

Könyvismertető

9

Vetési varjak színes gyűrűs  
jelölése

10



A pénz beszél?

13

Védekezés a kormoránok  
kártétele ellen

14

## postaláda

Tapasztalatok és vélemények a  
vadludak vadászatáról

15

**kérdezz – válaszolok**  
**(Schmidt Egon rovata)**

17

**keresztrejtvény és**  
**hirdetések**

21

## csipogó

Hantmadarászat

19

Hajnal hasad

20

Képregény

22

**tizenévesek írták**  
Egyik nap délután

24

A püspökhatvani kirándulás

24

Címlapon: sárgabillegető (Lőrincz István felvétele)

# Néhány szó a hiányzó T-betűről és a hiányzó empátiáról

A lerövidítések és redukcionizmusok korszakát éljük. A fogalmak kezdőbetűkből álló képletekké zsugorodnak beszédünkben. Kortársaink politikai hovatartozásuk után „emdeszesek” (MDSZ) vagy „emeszpések” (MSZP), pénztartalékaik szerint „ötépések” (OTP) vagy „emenbészek” (MNB), természetvédőink pedig „tévéhások” (TvH), „vévéfészek” (WWF) vagy „ememések” (MME). Ez utóbbiak mi volnánk, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tagjai.

Kíséreljük meg átérezni, hogy milyen rövid és praktikus, de egyben mennyire hiányos és ronda hangzású ez az „ememe”. Csecsemők gagyogása jut eszembe, bár az bübajos ehhez a szószörnyhöz képest. Ami pedig a legfeltűnőbb, az a hiányzó T-betű, a „Természetvédelem” kezdőbetűje. Bár kezdetben, az alapítás utáni években csak MME-nek neveztük magunkat, hamarosan azonban MMTE-vé terebélyesedtünk és ennek megvolt úgy a szakmai és gyakorlati oka, mint pedig tagságunk szavazati többsége. Madártani kutatás ma már világszerte a madárvédelem függvénye. A madarak védelme viszont legelső sorban a fajok élőhelyének, tehát a „természetnek” védelmét jelenti. Ha kihal a kutató faj, a kutatónak nincs mit kutatnia. Ez viszont fordított sorrendben is igaz: ha nem ismerjük a védendő faj biológiai sajátosságait és környezeti igényeit, akkor annak bár jóhiszemű, de szakszerűtlen védelme könnyen kontraproduktív kontárkodássá válhat. Ez pedig gyakran többet árt mint használ a madárnak, de a madarásznak is, sőt az egész természetvédelemnek. Ezért váltunk „ememé”-ből (MME) „ememté(e)”-vé (MMTE) annak dacára, hogy tűzokos emblémánkon még mindig hiányzik a T-betű.

Ez évi közgyűlésünkön élénk, sőt részben viharos vita zajlott le, ami persze szabad társadalmunk legtermészetesebb jelensége és egy „résztvevő, aktívan élt” demokrácia életfontosságú értékjele. Vezetőségi, tehát főként személyi ügyekről esett szó, de ezek mögött tartalmi, tehát programvonatkozású kritika volt érezhető az „ememe” túlzott természetvédelmi szerepvállalásával szemben, hiszen mi elsősorban „madarászok” vagyunk! Egyesületi viták, ezt nem lehet elégszer hangsúlyozni, azért fontosak, mert katalizátorként hatnak az időnként nagyon is szükséges vezetőségi önkritikára, álláspontjaink, programjaink újból és újból történő átvilágítására, elemzésére és ha szükséges, újrafogalmazására. Mindez létfontosságú egy olyan széles bázisú, nagy felelősséget viselő és folyamatosan terebélyesedő egyesületnél, mint az MMTE.

„Madarászok maradunk vagy természetvédők képe válnak?” – ez így egy rosszul megfogalmazott kérdés, hiszen mindkettőnek egymásrataltságaról, ötvözetéről van szó és ennek a szimbiózisnak művelése a feladatunk! Röviden elemezve a MMTE fogalomkapcsolatát – fordított sorrendben, hátulról előre: „Egyesület” azt jelenti, hogy a fent említett célkitűzés egyesít valamennyiünket a legnagyobb fokú egyedi sokrétűség (a világnézettől a vérmérsékletig) tiszteletbentartása mellett. „Természetvédelem” és „Madártan” ennek a célkitűzésnek mint egy éremnek a két oldala: annak tudományos és gyakorlati

része. „Magyar” pedig számunkra annyit jelent, hogy Herman Ottó, Chernel István, Keve András és a többi nagy példaképünk szellemében szolgáljuk hazánk tudományos kutatásának és természetvédelmének ügyét. Ezen „elődeink” sem voltak persze mindig békésen tűrő természetűek, ami az akkori szakmai és személyi véleménykülönbségeket illeti, hiszen ők is csak emberek voltak és nem földreszállt angyalok. Az ilyen egyébként világszerte gyakori „vezetőségi-ellenzéki” vitákra általában az jellemző, hogy részizgazságokkal rendelkezik mindkét oldal. Ezért hasznos, sőt fontos, ha időnként „szerét ejtjük és rendezzük dolgainkat”, ahogy azt Anonymus írta a honfoglalás pusztaszeri csúcsértekezletével kapcsolatban. Nálunk azonban nincs szükség „vérszerződésre” a „hácsé” (HCs) és az „ememté” (MMTE) vezetősége között. A kutatás öröme, a madarak szeretete és közös természetvédelmi gondjaink az az erős kapocs, melyet más névvel legkisebb közös nevezőnek nevezhetünk, ez pedig éppen nem kicsi, hanem ellenkezőleg, tagságunk széles táborának biztos alapokon álló bázisa!

Ami pedig a személyeket, illetve a személyeskedéseket illeti, ha mindkét oldal a saját maga részizgazsága tudatában egy kicsit enged „a negyvennyolcból”, és hajlandó kompromitálás helyett kompromisszumra, tehát a mássikkal félúton találkozni, akkor nem lesz akadálya a „kiegyezés”-nek sem. A feszültségek sok esetben félreértésekből adódnak, a „belátás” pedig nem vereséget és vezeklést jelent, hanem a másik fél személyes világába, erős és gyenge oldalaiba való belelátást, annak türelmes megértését, indokainak méltányolását. Tehát voltaképpen sem (több) szimpátiára, sem pedig (kevesebb) antipátiára nincs szükség, hanem sokkal inkább (a még hiányzó) empátiára!

Vagyis arra, hogy mindegyikünk megpróbálja magát beleélni a másik helyzetébe, érzésvilágába, indokaiba. Akkor, ha nem is azonosul vele, de legalább megérti ellenlábasa érvelését és engedékenyebb, toleránsabb lesz annak álláspontjával szemben. Empátia-tolerancia-kiegyezés, ez a három lépés a megbékélés előfeltétele. Bizom, sőt biztos vagyok benne, hogy célhoz érünk, mert tudjuk, hogy a természetvédelem fontosabb és madarászni kellemesebb, mint a – bár időnként nagyon is szükséges – egyesületi vita.

Ne felejtjük el, hogy a madarászat kiváltságot is jelent; nem hiába hívták ezt a foglalkozást már az ókorban „scientia amabilis”-nak, vagyis szeretetreméltó tudománynak. A természetvédelem pedig korunk helyzeténél fogva mindannyiunk számára nemzeti kötelesség, sőt azon túl nemzetközi elkötelezettséget is kell hogy jelentsen. Gondoskodjunk tehát mindnyájan és közösen arról, hogy egyesületünk, a MMTE nevében a T-betű még több tartalommal telítődjön. Azonban arról is, hogy valamennyiünk érzésvilágában az empátiának is legyen helye!

Eredményes természetvédelmi munkát és izgalmas madarászást kíván minden tagtársunknak tisztelettel és szeretettel.

Festetics Antal

# Dolgaink

Néhány gondolatban szeretnék reflektálni Nagy Szabolcs vitaindítónak szánt írására, mely az előző számban jelent meg, de előbb engedjenek meg kedves olvasók, tagtársak és kollegák egy rövid megjegyzést. Az előző oldalon olvashatunk egy papírra vetett elmélkedést, gondolatsort tiszteletbeli elnökünk Festetics professzor tollából, aki utalva a legutóbbi közgyűlésünkön kialakult viharos, néha személyeskedő, egyes kérdésekben a bizalmatlanság légkörét elhíntó maratoni mérkőzésre, tulajdonképpen ugyanazon elmélkedik, mint Nagy Szabolcs. Nagyon örültem Festetics professzor írásának, ahogy nagyon örültem a *Merre tovább MME* cikknek is, melyek nyilvánvalóan a közgyűlés utáni napokban születtek, mert ezek számomra azt bizonyítják, hogy egyesületünk érdemeit elismerő, azt féltő kollegák nem „mentek” a közgyűlésről haza, hanem az ott történeteket újra és újra átgondolva fontosnak tartották véleményük teljesebb kibontását, amire természetesen egy közgyűlésen nincsen lehetőség. Azért is örültem a *Merre tovább MME* felvetésének, mert azt reméltem, hogy azok akik a közgyűlésen sorra álltak elő aggodalmaikkal, változtatási szándékaikkal, netán sérelmeikkel, most tollat ragadnak és reagálnak ezekre az írásokra, hiszen erre igazán alkalmas fórum a *Madártávlat*. Nos, sajnos nem így történt. Ahogy a közgyűlésen, és korábban is csak a kritika hangzott el, de megoldási javaslat sohasem, most sem jöttek írások. Marad a csend, a folyosói, vagy a tűz melletti pletyka, az elégedetlen, partvonalai „pfujj bíró”.

Nos, a merre tovább MME kérdésre ennek fényében azt mondanám erre ne! És ez nem azt jelenti, hogy nem lehet ellenvélemény, hogy nincs helye kritikának, hogy nem elismerendő a jobbitó szándék, hogy minden rendben van az MME-nél, hanem azt jelenti, hogy a lapító hallgatás, a kívülről beszélés, a felelősség nélküli kardcsörtetésnek nem volna szabad helyet kapnia nálunk, a mi egyesületünkben. És bár a közgyűlésen a nagy többség ugyanennek a véleményének adott hangot, megdöbbenve, hitetlenkedve hallgatva a „pfujj bírókat”, azt is be kell ismernem, hogy erről a részről sem jöttek írások, vélemények. Nem írunk. De ez az én szememben mást is jelent. Nem azonosulunk, nem állunk ki, nem a gyermekünk ez az egyesület, amit foggal-körömmel védenünk kell, amit építenünk kell, amit kritizálnunk kell, de nem szétvernünk. És erről eszembe jut 1989, amikor bevezettük az új tagnyilvántartási rendszert és azt mondtuk, hogy mától az a tagja az egyesületnek, aki befizeti a tagdíját. Nem a pénzért, hiszen az összeg csekély volt, nevetségesen csekély, hanem azért mert azt gondoltuk, hogy ez is az odatartozást jelenti. Nos, a számokat ismerjük. Az addig 12.000 fős tagság azonnal lecsökkent 4.000-re. Nem ide tartoztunk!

És most szeretnék rátérni a tulajdonképpeni mon-

danivalómra a *Merre tovább MME* cikk kapcsán.

Számos dologban egyetértek Nagy Szabolccsal. Hatalmasak azok az eredmények amiket az MME elért, de van valami ami hiányzik. Nagyon hiányzik és már sok-sok éve hiányzik. A tagság, a nagy létszámú tagság. Jelenleg 3600 tagja van egyesületünknek, ez magasan a legtöbb, amivel hazai zöld társadalmi szervezetek büszkélkedhetnek. Magasan a legtöbb, de nem elég. Nagy Szabolcs által említett szakmai programok egyre magasabb szinten folynak, egyre több és több lehetőségünk van beleszólni a környezetvédelmi politikába. De nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az MME nem egy szakmai műhely, nem egy kutatóhely, nem egy madarászok tömörülése, hanem egyrészt mindez együtt, másrészt egy olyan tömegbázisú egyesület, amelyik a tagsága nélkül magatehetlenné válik. Hiszen mindazok az eredmények, amelyek mögöttünk felsorakoznak, a tagjaink segítő munkájának és a hátunk mögött vagy mellettünk állásának az eredménye. És nemcsak azokra gondolok akik tevélegesen részt vesznek ezekben a programokban, hanem minden egyes tagra. Meg merem kockáztatni, hogy nem vagyunk eléggé tagbarátok, pontosabban a rengeteg szakmai munka mellett nem tudunk és mivel ez sokkal nehezebb, mint egy fajvédelmi program, nem akarunk a kérdéssel igazán foglalkozni. Kicsit mintha a szakmai nagyképűség hibájába is estünk volna, ami megengedhetetlen. Márpedig igen nagy szükség van arra, hogy minél többen azonosuljanak célkitűzéseinkkel, minél többen a tagjaink sorába lépjenek, ha másért nem csak azért, mert egyetértenek velünk. És ebben a csakban nincs semmiféle és nem lehet semmiféle lekezelő hangsúly. Az MME egyenlő a tagsággal. Szükségünk van a szakemberre, a profi madarászra, szükségünk van az örült madarászra, aki semmi mást nem akar mint minél több fajt bejegyezni a naplójába, szükségünk van a nyugdíjas néni-re aki a kertje sarkában egész télen eteti a cinkéket, szükségünk van az iskolás gyerekekre és szükségünk van arra is aki csak azért jött közénk, mert hisz abban amit csinálunk és úgy érzi érdemes ide tartoznia. Hát ne okozunk nekik csalódást.

Nos a merre tovább MME kérdésre egy újabb válasz: a tagok felé, a minél több tag felé. Azt gondolom napjainkban, de különösen az MME jelenében ez sokszor sokkal fontosabb, mint egy-egy szakmai program, de legalábbis ugyanolyan fontosságú.

Kicsit visszatérve a közgyűlésen elhangzottakra, el kell ismerni, hogy néhány dologban jogos volt a kritika és igazuk volt az elégedetlenkedőknek. De ez nem elég! Különösen nem elég, ha tekintetbe vesszük, hogy az „elégedetlenkedők” hangadói a titkárság egyes dolgozói voltak. Megoldási javaslatokat kérünk, reális átgondolását az egyes kérdéseknek, hogy azt miként lehet megoldani. A korábbi hasonlatnál maradván a partvonalról kiabálni mindig egyszerű, könnyű és felelősségmentes. Tehát erre ne MME!

Péchy Tamás

# Halastavaink jelene

Szabó Balázs

Világszerte tapasztalt jelenség, hogy a vizes élőhelyek száma és kiterjedése drasztikusan csökkent és ez a csökkenés napjainkban is tart. E változás törvényszerű velejárója, hogy az ilyen élőhelyekhez kötődő fajok állománya is csökken, különösen abban az esetben, ha nem találnak más, az eredeti élőhelyük ökológiai sajátosságaihoz nagyban hasonló területeket. A halastavak építésével, kialakításával olyan másodlagos élőhelyek alakultak ki, amelyek alkalmasak voltak sok vizes élőhelyhez kötődő élőlény megtelepedésére. Különösen szembeutó volt ez a jelenség a madarak esetében, mivel a földrajzi távolságokat és akadályokat viszonylag gyorsan leküzdik. Manapság számos madárfaj állományának meghatározó része költ halastavi körülmények között, de nagy szerepük van ezeknek a területeknek a vonuló fajok esetében is. Tekintettel arra, hogy a halastavakat termelési, profitszerzési céllal hozták létre, már viszonylag korán problémát okozott azoknak az állatfajoknak a jelenléte, amelyek halat, illetve haltakarmányt is fogyasztottak.

A vizes élőhelyek védelmének előtérbe kerülésével és a konkrét élőhelyrekonstrukciós beavatkozások eredményeként, néhány faj állománya örvendetesen megnőtt és ezek megjelentek többek között a halastavakon is. Nem ritkán az is előfordul, hogy e fajok igen érzékeny károk okoznak a halastavi gazdálkodás számára. Így kialakult az az oda-vissza ható ellentétrendszer a természetvédelem és halgazdálkodás között, amelynek két fő sarokpontja a hal- és takarmányfogyasztó madarak halastavi kártétele és a halastavakon élő állatfajok életfeltételeinek veszélyeztetése voltak.

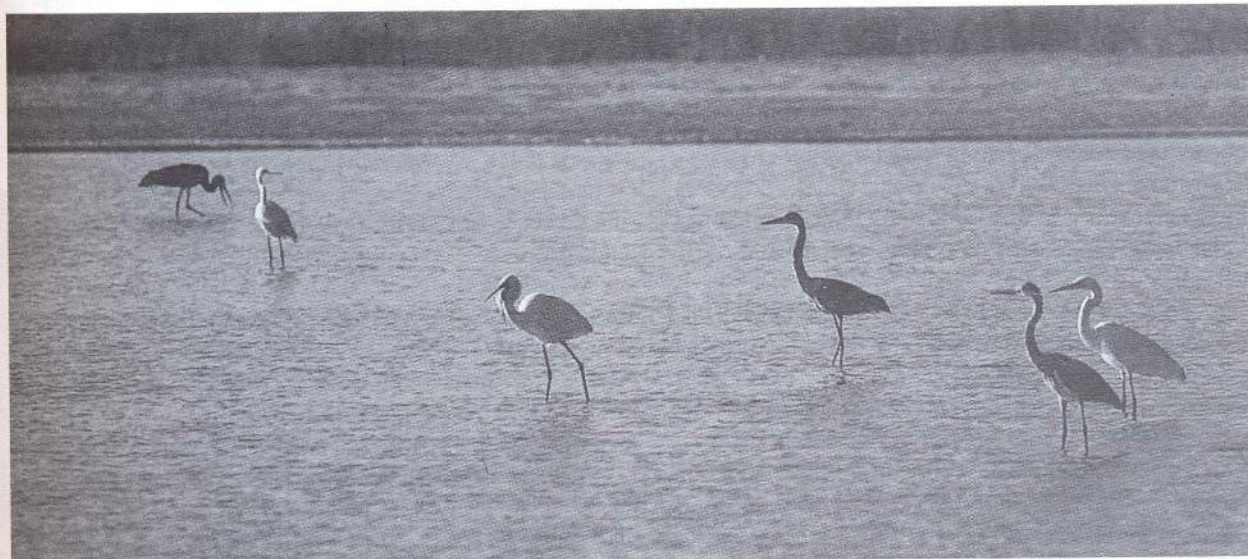
Tekintsük át röviden, hogy mik is az ütközési pontok a két szféra között! A halgazdálkodás a legfonto-



Szentes Pongrác

sabb tényezőnek a halastavi madárkárt ítéli meg, amely tulajdonképpen három részből tevődik össze, ezek a madár-hal táplálékkonkurencia (ezen belül különösen a madarak haltakarmány-fogyasztása), a hal-fogyasztás és végül a madarak által közvetített halpa-

Fent: A szürke gém a halászok egyik fő ellensége  
Lent: Halászó nagy kőcsagok, szürke gémelek és fekete gólya



Péchy János



Péchy Tamás

A halastavak számos olyan madárnak is ott-hont adnak, melyek nem veszélyeztetik a tó halállományát

raziták problémája. A fentiek közül gazdasági jelentőségénél fogva nagyságrenddel kiemelkedik a halevő madarak halfogyasztása és ezen belül is meghatározó a kárókatona által okozott kár.

A halgazdálkodás által okozott legfontosabb környezeti problémák az értékes élőhelyek átalakítása, a nádszegélyek irtása, a tókaszállás, a természetvédelmi szempontból nem megfelelő időben történő túleeresztés és tófeltöltés, az eutrofizáció, a közvetlen zavarás és a védett állatok elpusztítása.

Vizsgáljuk meg a fenti meglehetősen komplex problémakörből a két legjelentősebbet, nevezetesen a halevő madarak halastavi helyzetét és a halastavakon élő védett fajok zavarását és elpusztítását. Mint már említettem a halastavi madárkár döntő hányadéért a kárókatona a felelős. E fajt a természetvédelmi jogszabályok nem védik, tehát a halastavakon szabadon, korlátozás nélkül elejthető. Köztudott, hogy a faj az utóbbi évtizedekben egy igen jelentős állománynövekedésen ment keresztül és ez az oka annak, hogy ezt a fajt nevezték ki a „bűnbaknak”. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a halastavakon táplálkozó madarak riasztása és gyérítése nem vezet eredményre, és ez a helyzet nem csak a halaszgádák számára káros, hanem a természetvédelem számára is, mivel a kárókatona hajtvadászata során a zavarás nem csak ezt a fajt érinti, hanem az összes védett madárfajt is. A többi nyugat-európai országhoz hasonlóan nekünk is meg kellene vizsgálni a faj költőállomány-szabályozási lehetőségét, oly módon, hogy stabil, de kisebb létszámú költőtelepeket alakítsunk ki. Ezt természetesen csak nemzetközi együttműködéssel lehet megvalósítani,

mert a hazai halfogyasztásért nem csak a hazai költőállomány a felelős.

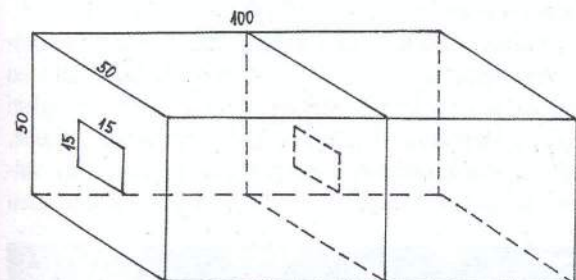
Azt hiszem, nyugodtan állíthatjuk, hogy jelenleg a halastavak többségére elmondható: a természetvédelmi jogszabályok csak a területükön kívül érvényesek. Különösen igaz ez azokon a halastavakon, amelyek a privatizáció során magánkézbe kerültek és a jelenlegi közgazdasági körülmények miatt minden lehetőséget megragadnak arra, hogy a lehető legnagyobb nyereséggel üzemeltessék őket. Mindennapos jelenség a vidra, a vörösgém, a kócsag és más védett és fokozottan védett faj elejtése. Ezek gyakoriságáról és mértékéről személyes véleményem szerint még természetvédelmi szakmai körökben is túl optimista állásfoglalások látnak napvilágot. A jelenlegi természetvédelmi törvény világosan meghatározza azon fajok körét amelyek a halastavakon szabadon elejthetők. A védett fajok természetesen a halastavakon is védelmet élveznek. A védett és fokozottan védett fajok által okozott esetleges károkért az új természetvédelmi törvény szerint már fizethető kártérítés. Ezek után teljesen érthetetlen az, hogy miért pusztítanak el védett és fokozottan védett fajokat a halastavakon, különösen akkor amikor ezeknek a fajoknak a kártétele elenyésző a többi nem védett fajokhoz képest. Amennyiben a jövőben gyakorlattá válik a fent említett kártérítési eljárás különösen ügyelni kell arra, hogy reális, szakmailag megalapozott és kontrolált módszerek alapján határozzák meg a fizethető kártérítést. Ebben a munkában természetesen Egyesületünk is kiveheti a részét, mivel már hosszú évek óta szervezett formában megbízható adatokat gyűjtünk a halastavak madárvilágáról. ☒

## Gyöngybagolytelepítési tapasztalatok és eredmények

Bank László

Hazai fészkelő bagolyfajaink legszebbike, a sötét pöttyökkel tarkázott, rőtes színárnyalatokban pompázó gyöngybagoly, egyike azon kevés madarainknak, amely kiválóan alkalmazkodott az emberi környezethez. Fészkelőhelyül elhagyatott régi, romos épületeket, padlásokat, tornyok félhomályos, sötét zugait választja, ahol háborítatlanul nevelheti fel gyakran népes, akár 8–10 fiókából álló fészkelőcsaládját. A templomtornyokhoz való különleges vonzódása, a nászidőszakban hallatott kísérteties hangja babonás tévhitet alapjául szolgált, s e tudatlanságnak sok gyöngybagoly esett áldozatul. Szerencsére ma már más a helyzet, s a rettegett pocokvadást természetvédelmi jogszabályok védik. A lakosság körében megnyilvánuló ellenszenv is megszűnőben van, bár egy-egy negatív megnyilvánulás elszigetelten még előfordul.

A faj állománycsökkenésének első jelei a hetvenes évektől kezdve mutatkoztak, ami a hagyományos fészkelőhelyek megfogyatkozásával függött össze. A régi épületek lebontása, a tornyok lezárása miatt a baglyok új fészkelőhelyeket kerestek (pl. szalmakazlak, földüregek, ter-

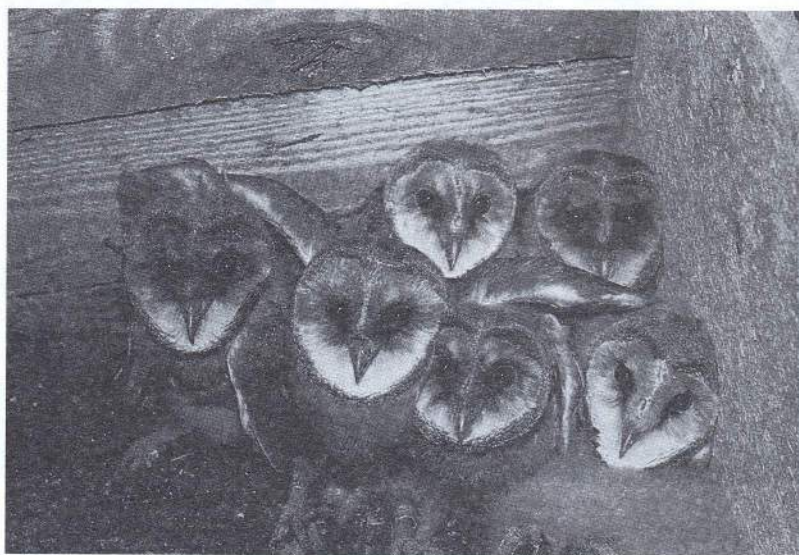


ményszárítók belseje, géptelek épületei), ahol a korábbiaknál kedvezőtlenebb körülmények között kísérelték meg fészkelőcsaládjuk felnevelését. A zavaró hatások miatt a költségek eredményessége csökkent, s az egyre kevesebb kirepülő fiók nem pótolta a természetes elhullásból eredő veszteségeket.

Egyesületünk felismerve a negatív tendenciát, az 1985-ös évet a gyöngybagoly védelmi évének nyilvánította. Ez jelentette kezdetét a hazai állományviszonyok pontos tisztázásának, amely a fészkelőhelyek ökológiai sajá-



Bank László



tosságait is feltárta. A kapott adatok elemzése tette lehetővé a védelmi módszerek kidolgozását és gyakorlati megvalósítását.

Az MME Baranya megyei Csoportja az állományfelmérés során a megye csaknem összes egyházi építményét átvizsgálta. A 395 torony, kápolna, harangláb ellenőrzéséhez egy fészkelési időszak nem bizonyult elegendőnek, ezért a munkák 1986-ra is áthúzódtak. Gyöngybagolyra utaló jeleket (köpetek, fészkeljések stb.) 110 helyen találtunk. Ez nagyon jó aránynak számított, mivel az épületeknek több mint felét már teljesen lezárták. A toronylezárások nem a baglyok, hanem a sok fészekanyagot behordó házi galambok ellen irányultak. A galambok ürülékükkel is jelentősen szennyezik környezetüket. Az olyan tornyokban, ahol elektromos szerkezetek indítják be a harangokat, gyakoriak a meghibásodások, s a javítási költségeket az egyházak nehezen tudják kifizetni. Ezt elkerülendő, a torony és padlásablakok lezárása a galambmentesítés egyetlen lehetséges eszköze. Ezzel viszont a gyöngybagolyok is elvesztik legfontosabb fészkelőhelyeiket.

Napjainkra a baranyai tornyok 50–58%-a vált alkalmatlanná a baglyok megtelepedésére. Védelmi programunk ezért a lezárt tornyok fészkelésre való alkalmasságát tűzte ki alapvető célul. Erre a költőládák kihelyezése bizonyult megfelelőnek.

A módszer lényege, hogy a deszkából készített viszonylag nagyméretű, zárt ládát a tornyok belsejébe helyezzük fel úgy, hogy a baglyok fészkelőhelyként el tudják foglalni. Rendszerint a toronyablakok mögött rögzítjük őket, s az ablakzalugáteren, berepülő nyílást vágunk. A baglyok ezen keresztül juthatnak be a ládába, de annak zártsága miatt a torony belsejébe nem tudnak berepülni. A láda teteje felnyitható, s így az ellenőrzések sem okoznak különösebb nehézséget. A költőláda alapmérete 100x50x50 cm. Középen minden esetben beépítünk egy válaszfalat, hogy a fészkelőhely árnyékban legyen. A baglyok az így kettéosztott láda belső felét használják fészkelésre. A tornyok belső kiképzése miatt nem mindig fér el az alaptípus. Helyszűke miatt 80x50x50 vagy 80x40x40 cm-es ládákat is kihelyeztünk, de ennél kisebb méretűek is akadnak. A költőládán és az ablakzalugáteren egyaránt 15x15 cm-es berepülő nyílást vágunk.

Fent: Gyöngybagolyfiókák a költőládában  
Középen: Költőláda  
Lent: Költőláda kihelyezéséről...



Palfai László

Fent: ... és belülről  
Lent: A költőláda tetejét leszorító súly

A baglyok fészket nem építenek, ezért a költőládák alját fűrészpórral vagy faforgácsos fűrészpórral töltjük fel. A faforgácsos anyag jobb, mert eltömi a réseket, ezért a fűrészpórral nem tud kihullni. Az anyagot 3-4 cm vastagságban terítjük el a láda fenekén. Ha nincs valamilyen aljzat, a baglyok a ládát nem foglalják el. A felnyitható tetőt minden esetben téglákkal vagy vasdarabokkal súlyozzuk le. Így az csak emberi közreműködéssel emelhető le, ami biztonságosabbá teszi a baglyok fészkelését. A toronyablakok esetében általában az alsó párkányra helyezzük a ládát. Padlásokon rendszerint a tűzfalakon található szellőzőnyílások mögött próbálkozunk a kihelyezésekkel, amikor szintén lábakon áll a költőláda. A bagolytelepítés során törekszünk arra, hogy a költőláda hosszirányban, vagyis a rövidebb oldalával a toronyablaknak támaszkodva legyen kihelyezve. Ahol a harangokat tartó ácsolat rossz elhelyezkedése okozta helyszűke miatt ez nem lehetséges, ott oldalirányú rögzítést alkalmazunk. Ebben az esetben a láda hosszabbik oldalán vágjuk ki a röppnyílást úgy, hogy egybeessen az ablakszalugáteren kivágott nyílással.

A ládakerhelyezés fontos szempontja a megfelelő irányú tájolás. Lehetőség szerint a keleti vagy nyugati fekvésű toronyablakoknál próbálkozunk, mert az ilyen tájolású ládákat általában hamar elfoglalják a baglyok, de megtelepsznek a déli vagy az északi tájolásúban is. Csoportunk az 1985-86. évi felmérést követően már 1987-ben megkezdte a bagolytelepítést. Tapasztalatok hiányában eleinte lassan haladtunk, s 1993 végéig mindössze 30 költőládát helyeztünk ki. 1994-től felgyorsítottuk a folyamatot, s 1996 végére már 75-re növeltük a lezárt templomtornyokban kihelyezett ládák számát. A gyöngybaglyok fészkelőhely igényét jelzi, hogy ezek 44%-át már elfoglalták.

Többször előfordult, hogy a tavasi időszak kezdetén kihelyezett ládáknak alig egy hónap elteltével már költöttek a baglyok. Rendszerint azonban 1-2 év kell, amíg befedezik és elfoglalják, de volt már példa 5 éven túli ládafoglalásra is. A gyöngybaglyokon kívül egyébként minden évben néhány pár macskabagoly költése is előfordul. A kihelyezett költőládákat fészkelési időszakban rendszeresen ellenőrizzük. A költések folyamatos nyomonkövetése a faj költési sajátosságainak jobb megismerését szolgálja, ugyanakkor az összes kirepülő fiókat is meggyűrűzzük. Minden lánának külön egyesületi felelőse

van, aki az ellenőrzések eredményeit adatlapokon vezeti. Az adatok a költési időszak végén a csoport irodájában felfektetett költőláda nyilvántartási lapokra kerülnek, melyek alapján a fészkelési eredmények összesítése könnyen elkészíthető. A felelősök a költőládák karbantartásáról is gondoskodnak. A felgyülemlett köpettörmelék miatt a ládákat minden negyedik költés után ki kell takarítani. Az összecementálódott anyagot lehordjuk a toronyból, s alkalmas helyen szétterítjük. A láda aljára pedig új fűrészpórral faforgács aljzatot terítünk.

A ládafoglalási arány és a költések eredményessége az 1995-96-os éveket összehasonlítva nagyon érdekesen alakult. 1995-ben erős pocokgradáció volt Baranyában. A költési időszak kezdetéig kihelyezett 47 költőládából 30-at (63,8%) foglaltak el a baglyok. A gyöngybagoly párok 27,8%-a kétszer is költött. A 36 költésből 32 bizonyult sikeresnek, melynek eredményeként 174 fióka repült ki.

1996-ra a pocokgradáció összeomlott. A hosszantartó kemény télben a gyöngybaglyok kb. 70%-a pusztult el. A ládafoglalási arány és a költések sikeressége hűen tükrözi ezeket a változásokat. A költési időszak kezdetéig kihelyezett 56 költőládából 17-et foglaltak el a baglyok (30,4%). A gyöngybagoly pároknál ezúttal a másodköltés teljesen elmaradt. A 14 költésből 12 bizonyult eredményesnek, melyek következtében mindössze 42 fióka repült ki. Megfigyelhető volt a költések időbeni széthúzódnása is. A szokásos áprilisi költéskezdést helyett több esetben csak május végén, június elején kezdődött a tojásrakás. Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy a rendkívüli tél szelektáló hatása miatt a pár nélkül maradt baglyok nehezen találtak új párt maguknak.

Az ellenőrzések során a bagolyköpeteket is rendszeresen összegyűjtjük. A minták elemzése kisméretű kutatási munkánk alapját képezi. Néhány Dráva menti toronyban (Vajszló, Drávafok, Páprád) havonta végezzük a gyűjtést, s így a táplálékallatok mennyiségének szezonális változásairól is képet kapunk. A köpetgyűjtés természetesen



Bank László

nem csak a költőládás templomtornyokra, hanem más bagolyélőhelyekre is kiterjed. A munka nagyságát jelzi, hogy 1995-ben száznál több köpetanyag analizálását végeztük el. 1996-ban ez a szám már a kétszázat is meghaladta.

A gyöngybagolytelepítés eddigi eredményei alapján bátran elmondhatjuk, hogy a költőládák kihelyezése a megszűnő hagyományos fészkelőhelyeket kiválóan helyettesíti. Törekedni kell arra, hogy az ország más területein is minél szélesebb körben alkalmazzuk a módszert, s ezzel a faj hazai állományának fennmaradását hosszútávon is elősegítsük. ☒



# A hangyák, mint a boglárkalepkék társai

Bálint Zsolt



A Kárpát-medencében élő sokboglárúlepke-formák alcsaládjába tartozó fajok mindegyike hernyóként telel át. Közülük számos előszeretettel húzódik különféle hangyafajok bolyaihoz vezető járatokba, ahol nagyobb védetségben van az időjárás viszontagságai ellen. Minthogy a hangyák igen agresszívak a bolyukba kerülő idegen objektumokkal szemben, a sokboglárúlepke-hernyó olyan szervvel rendelkezik, amely megvédi őt a hangyák támadásaitól – sőt, ha ügyes stratégiát folytat, még szívesen látott vendéggé is válhat. Hogyan?

A hernyó testének egyik utolsó szelvényén két, úgynevezett hangyaszerű van. Az egyik a szelvény hátának közepén levő nagy, kerek mirigy. A másik – ez egy páros szerv – a szelvény oldalán, egy-egy kitüremíthető szarvacskából áll. A mirigy és a szarvacska, ha a hangya főlzalad a hernyó hátára és tapogatóival körülsmogatja, egy csöpp mézharmatot választ ki, amivel a hangya szívesen táplálkozik.

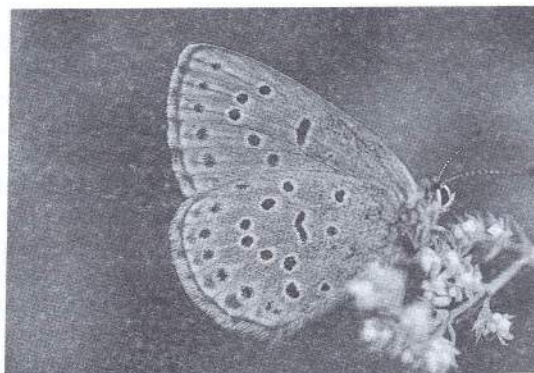
A hangyaszervek segítségével a sokboglárúlepke-formák képviselői kétfajta stratégiát alakítottak ki. Az első egy egyszerűbb, lazább kapcsolat. Ebben az esetben a hernyó nem függ a hangyától, de a szabadban szinte minden alkalommal hangyák vigyázzák. Ha a hernyót hazavisszük és megfelelő tápnövényt biztosítunk számára, fogságban könnyen felnevelhető, bebábozható. Ilyen kapcsolatot alakított ki a nálunk élő legtöbb faj, mint például a mindenütt gyakori ezüstös plebejusboglárka, vagy a nyárvégi száraz rétek jellemző faja, az ezüstkék sokpöttyösboglárka és a régebben főt boglárka néven ismert zefir-plebejusboglárka is.

A hangyaboglárka fajok kapcsolata viszont ennél sokkal bonyolultabb. A kicsi hernyó, rövid táplálkozási periódus után, leveti magát a tápnövényről és a földön

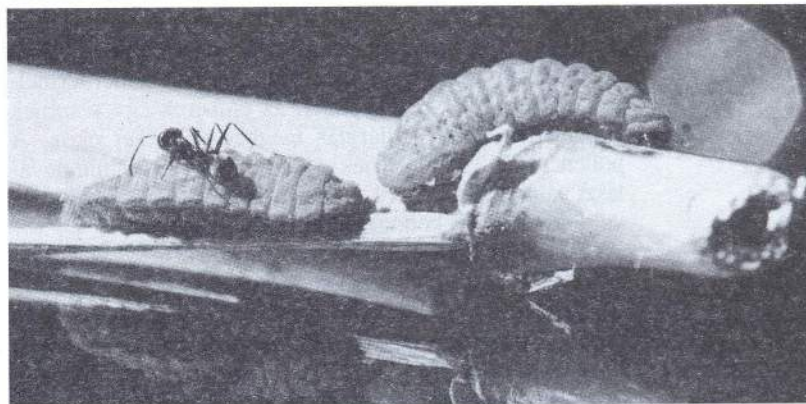
várja az arrajáró hangyadolgozókat. A hernyó ilyenkor emberi füllel nem hallható hangot bocsát ki azért, hogy a hullott növényi törmelék közt rátaláljanak. Ha meglelték, a hangyadolgozók beviszik a még kis hernyót bolyukba, és csak hosszú „adaptációs” ceremónia után engedik a boly mélyébe. A hernyó a téli hónapokat a bolyban alussza át, majd tavasztól, amikor a hangyák újra életre kelnek, a hernyó a járatok között szabadon kalandozva, ragadozó módon, hangyatojásokkal és lárvákkal táplálkozik, aminek fejében a hangyák mézharmatot nyernek tőle. Olykor a boly gazdái fölsimerik, hogy a hernyóval „törököt” fogtak. Ilyenkor a „hangyafarkast” kíméletlenül, azonnal elpusztítják. De előfordul olyan is, hogy az a boly, amelyben több falánk hernyó garázdálkodik, teljesen elveszti szaporulatát és kihal.

Mivel a hangyák az ökoszisztémában igen fontos szerepet töltenek be, a lepkéket pedig feltűnő voltuk miatt a természetvédelem előszeretettel alkalmazza indikátor-csoportként, ez az érdekes jelenség mindenképpen figyelmet érdemel. Csodálatosan személteti, milyen sokféle kapcsolat lehet egy-egy közösség tagjai között.

Kun András



A kutatók csak az utóbbi évtizedekben kezdték behatóbban tanulmányozni a hernyók és a hangyák közt fönálló kapcsolatot, főként Angliában és Németországban. A mi faunánk sokkal gazdagabb! Tehát van mit keresni, van mit kutatni a fiatal természetbúvároknak! ☒



Dobi Benyámin

*Fent:* A sztyeppvidéki hangyaboglárka nősténye. A hernyók hagyabolyban élnek, ragadozó életmódot folytatnak.

*Középen:* A Zefir-plebejusboglárka hímje és nősténye. A hernyót többféle hangya is őrzi, a telet a hangyabolyba vezető járatokban tölti.

*Lent:* A sokboglárúlepke-formák hernyói a déli féltekén is hasonló stratégiát folytatnak. Az andoki déli boglárka hernyóit az igen agresszív *Campnotus* genus képviselői vigyázzák.

## Pollenek a világban

Kecskés Ferenc

A Föld légkörében, a sarkoktól a trópusokig a virágos növények megjelenése óta, már több mint 250.000 éve vannak jelen a virágporaszemek, vagy más néven pollenek. A tudományos nevük a latin lisztpor szóból ered, utalva ezzel parányi, 20 és 250 mikrométer közötti méretükre.

Az első pollenek az ősi nyitvatermők porzós virágaiból indultak a szél segítségével hosszabb-rövidebb útra, hogy a termőlevélen kihajtsanak, és az általuk létrehozott hím ivarsejtet segítsék a petesejtrel találkozni. A pollen tehát nem maga az ivarsejt, hanem annak létrehozója. A virágpor kromoszómaszáma a fajra jellemzőnek a fele, úgynevezett haploid sejt. Belőle számtartó osztódással keletkeznek az ivarsejtek, ellentétben az állatvilággal, ahol az ivarsejtek keletkezését közvetlenül számfelező osztódás előzi meg. A zárvatermők esetében már valódi osztódásról sem beszélhetünk, mivel csak a sejtmag osztódik el, a plazma egyben marad.

A virágos növények körében az ivaros szaporodás előfeltétele az, hogy a pollen eljusson a termőlevélre. A genetikai információnak egyetlen sejtbe zárva sokszor nagy utat kell megtennie ahhoz, hogy érett gyümölcs, gabonaszem vagy más termés keletkezessen és nem utolsó sorban, hogy a növényfaj fennmaradjon. A törzsféjlődés során számos módszer alakult ki arra, hogy a pollen és a benne rejtő információ sértetlenül eljusson rendeltetési helyére.

A fajfenntartás szempontjából oly fontos sejtet először is nagyon ellenálló anyagból levő burok veszi körül, amelynek alakja, mintázata fajra jellemző. Az anyag tartósságának köszönhető, hogy például tőzeglapok, gleccserek jegének különböző rétegeiből vett mintákból ismertté válhatott egy adott terület akár több ezer évvel ezelőtti növényvilága is. A pollenek falának mintázata illeszkedik az őket fogadó bibék mintázatához, evvel is elkerülendő a fajok közötti hibridizációt. A felületi kitérkedések, minták a virágpor terjedését is segíthetik.

A legősibb pollenterjesztő a szél. A légmozgás magával ragadja az apró virágporaszemcséket, amelyeket a megfelelő bibék szinte kihalásznak a légáramból. Az északi félgömb legerősebb és talán legnépesebb nyitvatermő csoportja a fenyők, két füle emlékeztető légszákot hordó gömbölyded pollenjei ma is gyakoriak a levegőben, főként májusban. Virágzás idején a porzós virágzatok szinte füstölögnek, amikor szélnek eresztik milliárdnyi pollenjeiket. A zárvatermők között is számos faj él a virágpor célbajuttatásának e legkorábban alkalmazott módjával, sőt a fejlődés azon iránya, amelyben a virágok szerkezete egyszerűsödött, a virágtakaró teljesen eltűnt újra a széllel történő pollenterjedésnek nyitott utat. A módszer talán egyetlen hátránya az esetlegesség, amelyet a növények úgy próbálnak ellensúlyozni, hogy igen sok virágporaszemet termelnek. A levegőbe kerülő pollen az emberek egy részének kellemetlenségeket, allergiás megbetegedéseket okoz. A pollenen található fehérjék néhányunkból erős immunválaszt váltanak ki, amely náthában, kötőhártyagyulladásban vagy asztmatikus köhögésben nyilvánul meg.

A levegő mellett a másik őselem, a víz is szerepel pollenszállítóként néhány vízben élő növénynél.

A zárvatermők körében igen gyakori az állatok útján történő virágpor terjesztés. Ez a módja a megporzásnak biztosabb, kevesebb pollent kíván. A pollen szállításában leggyakrabban az ízeltlábúak, azokon belül is a rovarok vesznek részt. Néhány trópusi növénynél azonban a hül-

lők, a madarak, sőt még a gerincesek is megporzóként szerepelnek.

A rovarmegporzáshoz való alkalmazkodásnak számos formája van, most néhány hazai példa segítségével ismerkedjünk meg ezekkel.

Talán legegyszerűbb formája a megporzó rovarok figyelmének felhívására az illatanyagok termelése. A növény virágjában általában a takaróleveleken vagy azok tövén illóolajokat, étereket termel néhány sejtől álló mirigyek vannak, amelyek termékeiket a külvilágba ürítik. Az illatanyagok szaga lehet az ember számára kellemes, de lehet kellemetlen, például dögszag is.

A rovarporozta virágokban gyakran találunk édes, cukros levet termelő mirigyeket. Ezek lehetnek szíromlevelek vagy a porzók tövénél. A növény ezzel az édességgel csalogatja oda és vendégeli meg a rovarokat. A rovarokra táplálkozás közben tapad rá a virágpor. A nektár termelődhet egyszerű, néhány sejtől álló mirigyben, de sokszor e mirigyeket külön, a virág valamely részéből kialakult, úgynevezett nektárium, vagy más néven mézfőjtő hordozza. A téltemető virágaiban a takarólevelek és a porzók között körben elhelyezkedve találunk tölcser alakú nektáriumokat. A hazai kutyatej fajok virágtakaró nélküli virágjaiban szabad szemmel is jól megfigyelhetők a háromszög, illetve a fogyóhold alakú nektáriumok. A rovarvilágban számos olyan fajt ismerünk, amely nektárfogyasztásra specializálódott. Ezek táplálkozás közben a megfelelő helyre szállítják a pollent.

A nektár fogyasztása mellett számos rovarfaj pollennel is táplálkozik. Főként trópusi növényeknél fordul elő, hogy a genetikai információt tartalmazó valódi pollen mellett álpollent is termel, amely csak a rovarok táplálását szolgálja.

Virágtakaró alakja, színe és mintázata is elősegíti a megporzást. A számunkra láthatatlan, de a rovarok számára még látható ultraibolya tartományban sok növényfajnál felvezető jelek észlelhetők. A ligetszépe fajok szirma az ember számára egyöntetűen sárgának látszik, az ibolyántúli fényben azonban a rovar számára jól látható jelek irányítanak a nektáriumok felé. A nőszirmoknál emberi szemmel is látható, jól kijelölt leszállópálya fogadja a rovarokat. Az orchideafélék sok fájának, hazánkban legismertebben a bangóknak alakult rovarutánzóvá az egyik lepellevele. A megporzó faj nőstényét utánzó virágrész annyira élethű, hogy a hímek gyakorta felkeresik. A bangók két pollencsomaggal várják a párzásra érkezőket, a virágporaszemek egymáshoz tapadva együtt, ún. pollináriumot alkotva ragadnak a rovar fejére.

Vannak virágok, amelyek a fizika segítségével juttatják a virágport a rovarra. Van olyan trópusi faj, amelynek tölcser alakú virágja belül csúszós. A beérkező rovar lecsúszik a virág alján lévő porzókhoz, elkerülhetetlen, hogy pollen ragadjon rá. A mezei zsályá porzói a virág alsó ajkára szálló és a virág csövében táplálkozó rovarok háttára csap, evvel biztosítja, hogy csak pollenjeivel távozhasson.

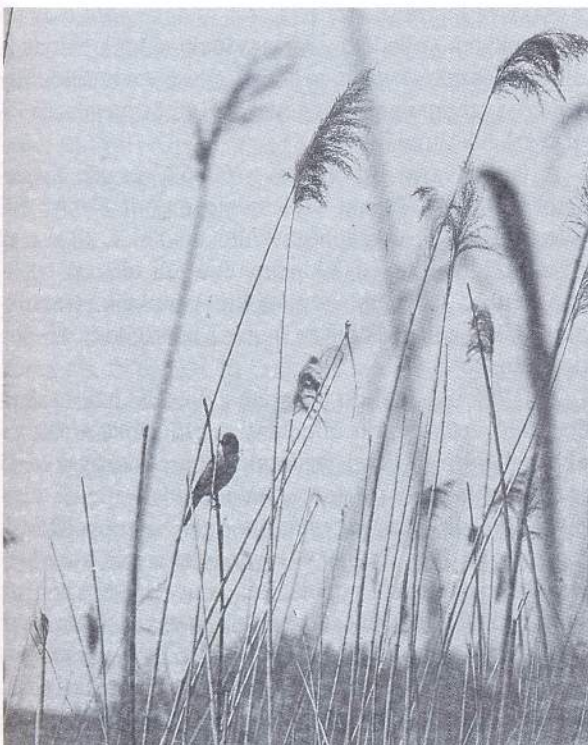
Az észak-amerikai származású, kezdetben dísz-mézélő növényként termesztett, ma azonban egyre terheesebb gyomként fellépő selyemkóró virágai lábuknál fogva megragadják a rajtuk gyűjtőgető méheket és csak pollencsomagjukkal engedik tovább.

A virágos növények törzsféjlődésének elmúlt több mint negyed millió éve során számos virágforma, állat-növény kapcsolat alakult ki a fajfenntartás érdekében. A trópusi élővilág sokfélesége mellett – amelyekből számos könyv meríti példáit – érdemes a hazai növényeket is ilyen szempontból megfigyelni. ☒

## A nádirigó nem rigó!

Népszerűsítő madártani cikkek írói bizonyára gyakran bosszankodtak már azon, hogy a szerkesztőségek, nyelvészek által alkotott szabályokra hivatkozva, nem egyszer önkényesen megváltoztatják az elfogadott magyar madárneveket. Pedig ilyen esetekben, általános nyelvészeti szabályok ide vagy oda, a hiteles, szakemberek által alkotott és elfogadott fajnevekhez kell ragaszkodni. A sarlósfecske például csak küllemileg, repésében hasonlít a fecskékhez, valójában semmiféle rokoni kapcsolatban nincs velük, még csak nem is énekesmadár. Így aztán ha valahol kettéválasztják a nevet és sarlós fecskéről beszélnek, a tájékozatlan olvasó számára egyértelműen fecskévé változtatják ezt a madarat. Semmi köze a rigóhoz a nádirigónak sem, de ha valahol mégis nádi rigót írnak, ehhez a madár családjához sorolják. Hasonló a helyzet a sárgarigóval, amely szintén nem a rigófélék családjába tartozó madár. De említhetnénk a kanalasgémet is, amely az ibisz és nem a gémfélékkel tart rokonságot. A *Tűzok* 1. évfolyamának első számában nemrég megjelent a hazai madárfajok remélhetőleg végleges, de legalábbis hosszú időre szóló jegyzéke. Azonos fajnevekkel a tervek szerint idén lát napvilágot az új madárnévjegyzék és Karácsonyra ígéri a nyomda a *Magyarország madarai* (A *Magyarország félszkelő madarai* és a *Magyarország madárvendégei* kötetek összevont, bővített anyaga) megjelentetését is. Ezzel remélhetőleg lezárul az utóbbi száz év magyar madártani irodalmának a fajnevekkel és a sokféleséggel. Használjuk ezeket a neveket és próbáljunk oda hatni, hogy azok nyomtatásban is helyesen (egységesen) jelenjenek meg.

Schmidt Egon



Péchy Tamás

Könyvismertető

## Where to watch birds in Asia

Írta: Nigel Wheatley

Kiadó: Christopher Helm, London

463 oldal és számos vázlatos térkép

Ára: 14.99 GBP

A Nigel Wheatley nevével fémjelzett mini *Helm* sorozatnak ez már a harmadik kötete a *Where to watch birds in Africa* és a *Where to watch birds in South America* (vagyis *Hová menjünk madarászni Afrikában*, illetve *Hová menjünk madarászni Dél-Amerikában*) után.

Rögtön a címlapot egy pazar kardcsőrű tölcs fényképe díszíti. Lássuk tehát, hogyan is lehet ennek a könyvnek a segítségével egy ilyen madarat a természetben is találni? A fajok szerinti névmutató megfelelő címszavánál 21 oldalszámot sorol fel, elsőként a 39. oldalt. Itt megtudjuk, hogy a kardcsőrű tölcs egyike a Bhutánban előforduló több mint 590 madárfajnak. Rendben, de hol lehet látni? A 40. oldalon azt olvashatjuk, hogy „a Paro folyót völgyének alacsonyabb részein rizsföldek szegélyezik, ahol a kardcsőrű tölcs téli vendégként fordul elő”, pontosabban novembertől ápriliséig, amint azt a *Specialitások* rész taglalja. Tovább olvasva újabb kardcsőrű tölcs lelőhelyeket is találhatunk, igaz, nem túl részletes, de azért hasznos információkkal. A könyv tulajdonképpen egy fajnak sem adja meg pontos előfordulási helyét, de mégis tömördek olyan információval szolgál, amelyekre alapozva jól meg lehet tervezni egy ázsiai utat. Amint a szerző a bevezetőben írja, a könyvnek „nem az a célja, hogy pontosan odavezessen minden élőhelyre vagy minden madárfajhoz, inkább kapaszkodóul, vezérfonalul szolgál.” A könyvben 39 ország szerepel, érthető módon változó részletességgel. Irakra például csak másfél oldal jutott (nyilvánvaló okokból nem áll rendelkezésre túl sok információ és a madarászok sem özönlének oda), míg Indonéziára 47 oldal. Minden országról megtudjuk területét, részletes tájékoztatást kapunk a közlekedési viszonyokról, a szállás- és étkezési lehetőségekről, az egészségügyi és biztonsági helyzetről, az éghajlatról, a legjobb időszakokról és élőhelyekről, a természetvédelem helyzetéről és persze a madárfajokról. Különösen hasznosak az endemikus és/vagy közel endemikus fajokat felsoroló jegyzékek. Számomra éppen ezek a könyv legizgalmasabb csemegéi, és nem a rengeteg jó madarászhely. A hatalmas mennyiségű, helyenként táblázatba szedett adat közt számos lista szerepel, így az ázsiai madár családjok, az egyes országok fajtái, benntulított fajtái, illetve a legfontosabb területek, vagy azon belül egyes kisebb helyek endemizmusai. Például, ha valaki Burmába készül, elég felütnie az erről az országról szóló fejezetet, és máris megtudhatja, hogy több mint 970 fajt észleltek már ott, ami a legmagasabb érték Délkelet-Ázsiában. A fajok közül 4 endemikus. Mindezt egy pillanat alatt ki

Éneklő nádirigó

lehet olvasni, nem kell oldalakat átböngészni érte, így több órás vagy akár több napos könyvtározást takaríthatunk meg.

Mindazonáltal, bár a szerző valóban rendkívül olvasóbarát könyvet írt, egy-két számomra érthetetlen dologra is akadtam. Vajon miért került bele a görög, tehát európai Leszbosz? Nincs elég jó terület Ázsiában? Ráadásul e sziget Törökország alatt szerepel! De még zavaróbb, hogy vajon hová tűnt Ázsiának az Uraltól keletre eső része, vagyis Oroszország nem európai területei? Ily módon olyan fantasztikus madarászhelyek is kimaradtak, mint Szibéria vagy Kamcsatka. A Közel-Keletről egy külön fejezet szól, de talán bölcsőbb lett volna, ha Nigel Wheatley egy önálló, teljes kötetet ír erről a régióról. A fenti kifogások persze kétségtelenül inkább a kiadói és szerkesztői döntésekre vonatkoznak, szó sincs arról, hogy a szerzőt hibáztattam. Mindent egybevéve, nagyon hasznos és igényes könyvet írt, amely nemcsak a madarak megtalálásához nyújt segítséget, hanem tömör ornitológiai referenciaműként is használható, olyan könyvet, amely sok világotutazó vagy éppen nem utazó madarász számára sok időt és pénzt takarít meg.

Gerard Gorman

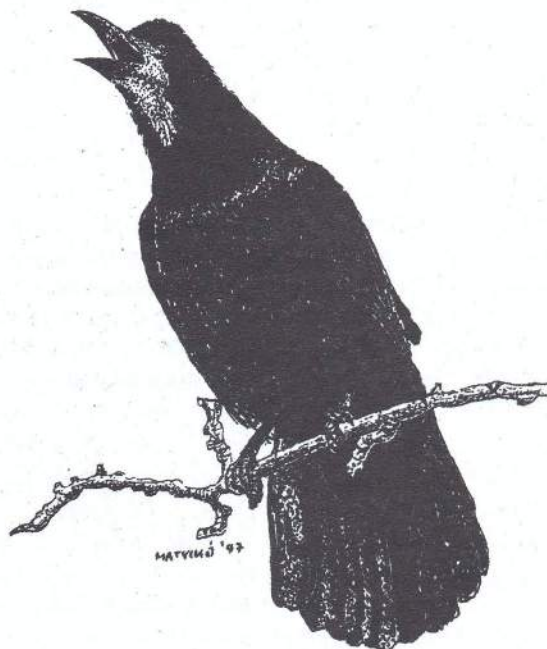
## BirdLife-partnereink

**Név:** Dogal Hayati Koruma Dernegi (DHKD) • **Magyar név:** Török Madárvédelmi Egyesület • **Alakulás éve:** 1975 • **Taglétszám:** 5.600 • **Folyóirat:** *Kelaynak'tan Heberler* (4) • **Elnök:** Saeed Rabb Cerrahoglu • **Fizetett alkalmazottak száma:** 24 • **Cím:** P.K. 18, TR-80810 Bebek-Istambul, Turkey • **Tel.:** +90 212 279 01 39, +90 212 279 01 40 • **Fax:** +90 212 279 55 44



D O Ğ A L  
H A Y A T I  
K O R U M A  
D E R N E Ğ İ

## Vetési varjak színes gyűrűs jelölése



Matyikó Tibor

A vetési varjakkal és vonulásukkal először P. Busse foglalkozott. Busse felhasználta az addigi összes gyűrűzési és visszafogási eredményt. Megvizsgálta a vetési varjú és alfajainak európai és eurázsiai elterjedését és vonulásait. Kalotás szerint a hazai varjak többségükben egész évben a fészektelep közelében maradnak, továbbá az északról hozzánk érkező teledő állományból csak elhanyagolható százalékban maradnak nálunk varjak a költési időszakra, tehát a hazai vetési varjú állomány ökológiai szempontból független a Kárpát-medencén kívül fészkelő állománytól.

A vetési varjú Európában a 60–63° északi szélességtől a 35–38° északi szélességig terjedt el. Az 50. szélességi körtől északabbra költő madarak, illetve az oroszországi, ukrainai állományok a téli időszak beálltával délibb, melegebb területekre vonulnak. Hazánkban az Ukrajnában és a Középorosz-hátságán költő varjak telelnek.

Az 1996-ban indított program célja a Kárpát-medencében élő vetési varjú állomány teledő szokásainak további feltárása, a fiatal madarak ivarérett korig történő mozgásainak megismerése, a nálunk teledő illetve a nálunk költő állomány egymáshoz való viszonyulásának megismerése (keverednek-e egymással a különböző területekről származó populációk, vagy megőrzik-e az egyes populációk a téli időszakban is egységességüket? – változnak-e társas szokásaik és ha igen, akkor hogyan?), a telepek környezetükre gyakorolt hatásának feltárása, a varjak élőhely-igényeinek megismerése.

Ennek a programnak a keretében fiókákat jelölünk színes gyűrűvel. Így a színes gyűrűk révén, melyek távcsővel messziről is látszanak a madarak visszafogása nélkül is hozzájuthatunk visszajelzési adatokhoz. A program a tervek szerint öt évig tart majd. Minden évben más színű gyűrűket teszünk a madarak lábára, így a megfigyelési adatok alapján lehet tudni a madarak korát és a jelölés helyét is. 1996-ban Fejér megyében gyűrűztünk piros színű és alumínium gyűrűkkel, 1997-ben a Hortobágyi Nemzeti Park területén gyűrűztünk ugyancsak piros és alumínium gyűrűkkel, csak fordított lábra (bal lábon a színes). Előre láthatólag jövőre is a HNP területén fogunk gyűrűzni két egymáshoz közeli telepen.

Bán Miklós

## Veszélybe kerültek a bihari tűzokélőhelyek

A bihari térség egyik legnagyobb mezőgazdasági üzeme, az angol befektetők kezében lévő biharkeresztesi Bihar Kft. beváltotta fenyegetését és megkezdte gyepterületeinek átalakítását szántóvá. A tönkretett gyepterületek növénytermesztésre alig alkalmas szikes talajon helyezkednek el, és a kedvezőtlen talajadottságok miatt maradtak fenn mostanáig. A térség a magyar tűzokállomány legfontosabb költőhelyei közé tartozik, ahol a fokozottan védett madárfaj kb. 150 példányos állománya él, amelyből mintegy 50 egyed életfeltételeit veszélyezteti a Kft. tevékenysége. A tűzok mellett az említett gyepeken kék vércsék, szalakóta, ugartyúk, bíbic, mezei pacsirta, parlagi pityer is otthonra talált. Csupa olyan madárfaj, amely Európa nagy részéről az intenzív gazdálkodás következtében tűnt el.

Az ügy előzményeihez tartozik, hogy a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) javaslatára a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága (HNP) 1992-ben megkezdte a Bihari Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításának előkészítését. A védetté nyilvánítással a Bihar Kft. akkori ügyvezetője: Tóth János is egyetértett. Ennek ellenére 1996 őszén a Bihar Kft. Komádi és Furta között felszántott 150 hektárt, majd a tulajdonosok egyike, Timothy D. Brown tett egy ajánlatot a HNP-nek, hogy az vagy megveszi tőle a birtokában lévő 1.600 hektár védelemre tervezett területet, vagy ők 1996 és 1997 során mindet felszántják.

A fenyegetés ellenére 1996-ban még nem történt semmi, de 1997-ben megindultak a traktorok és Biharkeresztes, Mezősas határában több száz hektár természetvédelmi szempontból értékes területet vontak szántóföldi művelésbe.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a feltört gyepek egy része papíron szántóföldi művelési ágban van, így esetükben nem alkalmazhatók az 1996-ban elfogadott természetvédelmi törvény természeti területekre vonatkozó előírásai.

Az eset két dologra hívja fel a figyelmet. Az egyik, hogy amennyiben a földtörvény tervezett módosítására sor kerül, megnőhet a veszélye a spekulációs tőke beáramlásának, akik érdekeik érvényesítése érdekében nin-

csenek tekintettel a helyi természeti értékekre. Az ügy másik tanulsága, hogy a természetvédelmi törvény természeti területekre vonatkozó szabályozásának súlyos hiányosságai vannak, hiszen a törvény nem biztosít megfelelő védelmet a természetvédelmi szempontból értékes, de még nem védett területek számára.

Nagy Szabolcs

## A kis lilik helyzete Bulgáriában

1996 novemberének második felében a Bolgár Madárvédelmi Egyesület (Bulgarian Society for the Protection of Birds) és a Norvég Ornitológiai Egyesület (Norsk Ornitologisk Forening) közös program keretében felkutatta a Bulgáriában időző kis lilikeket. Az összes szóba jöhető területet átvizsgálták, különös tekintettel azokra a helyekre, ahol előzőleg a fajt észlelték. A megfigyelt kis lilik minden esetben nagy lilik közé vegyültek.

Északnyugat Bulgáriában, végig a Duna árterülete mentén, és Dobrudzsában, a Shabla és a Durankulak tavakhoz közel figyeltek meg kis lilikeket.

Összesen mintegy 60.000 nagy liliket számláltak. A madaraknak körülbelül az egyharmadát sikerült megfelelő körülmények között megfigyelni, és lehetett köztük a másik faj egyedeit megtalálni. Mindössze 10 kis liliket tudtak biztosan azonosítani, így a csapatokon belüli arányokat figyelembe véve a Bulgáriában tartózkodó madarak számát 30-ra teszik.

## Új gondolatok a vékonycsőrű póling költőterületeivel kapcsolatban

A Wader Study Group 1996 novemberében tartott konferenciáján orosz és holland tudósok felhívást adtak közre a vékonycsőrű póling lehetséges fészkelőterületeiről.

Megvizsgálva az ismert fészkelőhelyek leírásait, arra a következtetésre jutottak, hogy a madár valószínűleg az erdőfoltokkal, sekély vizenyőkkel, száraz füves részekkel, és kisebb kopárosokkal tarkított területeket kedveli. Ezután elemezték a faj csaknem 2 millió km<sup>2</sup>-nyi, Nyugat Szibéria erdős sztyepp és déli tajga régióiban lévő, feltételezett költőhelyének vegetációs térképét, hogy hasonló élőhelyeket határozzanak meg.

Ennek alapján 22 területet tartalmazó listát készítettek (16 az erdős sztyepp régióban, 6 a tajgán), ahol a leginkább elképzelhető a faj költése. A fészkelési időben ezeket a területeket kellene megcélózniuk a vékonycsőrű póling után kutató expedícióknak.

Eddig viszonylag csak kis területet vizsgáltak át ornitológusok.

Szintén ajánlatos a potenciális területeket részletes műholdas térképek elemzése alapján leszűkíteni, ugyanis az emberi földművelés gyorsan meg tudja változtatni az élőhelyek arculatát.

# Madarak és Fák Napja az Állatkertben

Kovács Ildikó

jelenlétük miatt is érdemes volt kifáradni, hiszen a természet közelségében töltött éveik során sok tapasztalatot, élményt gyűjtöttek, melyeket másokkal is megosztottak. Ország Mihály ennek szellemében előadással is készült (bár azt az állatkertben folyó munkálatok nyomán uralkodó kaotikus viszonyok szinte ellehetetlenítették), melyet kis létszámú, de lelkes közönsége nagy figyelemmel hallgatott. (Egy néni kissé megkésve, türelmetlenül tudakolta a főbejáratnál az előadás helyszínét, hisz csak azért jött az állatkertbe, hogy meghallgassa Ország doktort, mondta).

A nehézségek ellenére több helyszínen peregtek a nap eseményei:

A főbejáratnál vetélkedőre invitáltuk a belépőket. Négy fordulóban próbálhatták ki a vállalkozó szelleműek tudásukat.

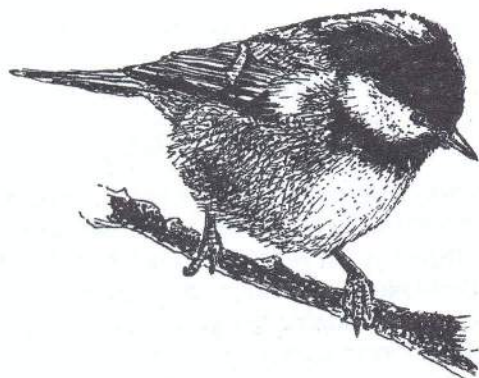
Mátykó Tibor

1. Az első helyszínen az MME Kiadványainak népszerűsítése folyt. A külön e célra kihelyezett példányokban lehetett búvárkodni, lapozgatni a válaszokat keresgélve.

2. A rovarház előtt az élővilágra vonatkozó változatos kérdések vártak megválaszolásra.

3. A madártelelőben Zsoldos Árpád „elnökletével” madárhangok felismerése folyt magnóról, madarakat színezték, s természetfotókon látható élőlényeket kellett felismerni, megnevezni.

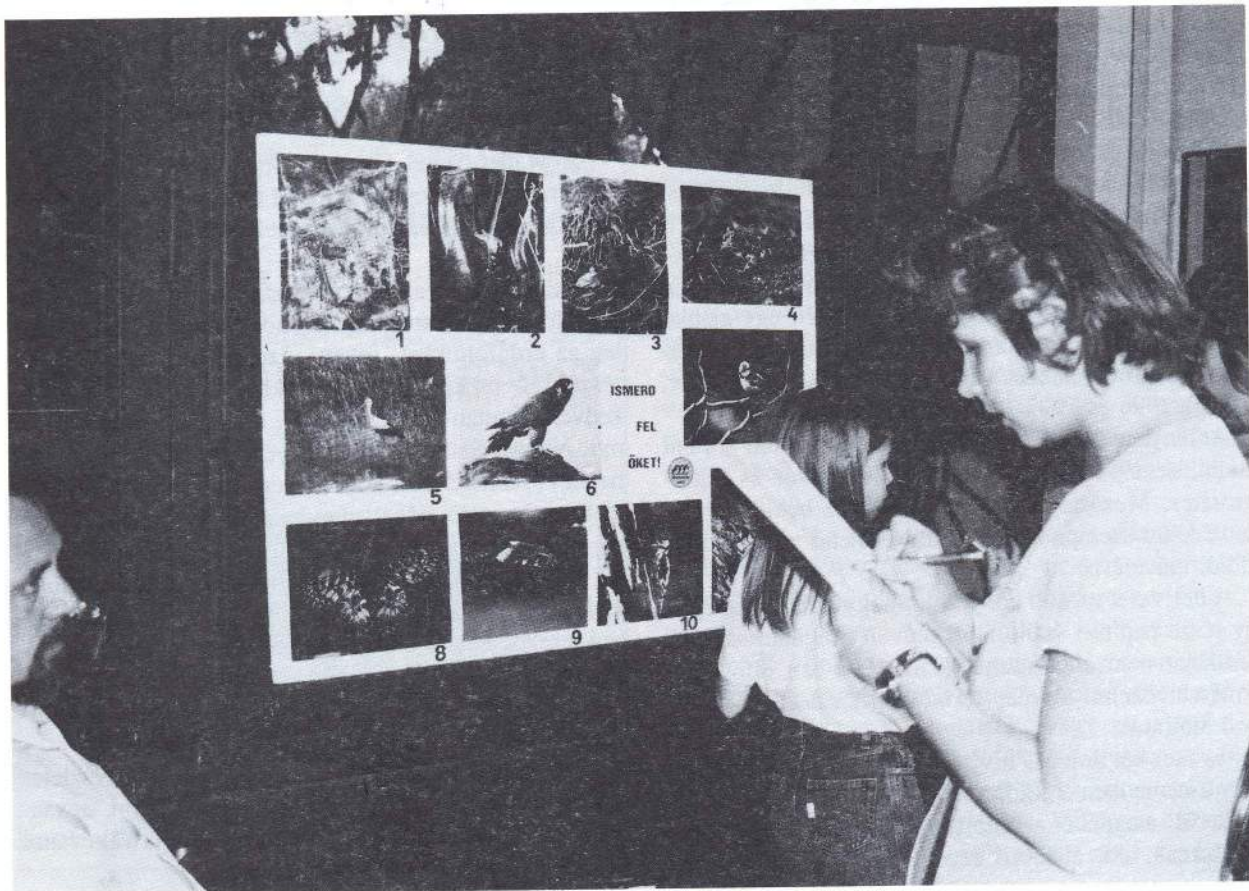
4. A Koós Károly Madárház előtt falevelek, termések, fákat ábrázoló rajzok (utóbbi Jolsvai Gábor munkája) vártak azonosításra, s madarakat neveztek meg fényképek alapján.



Majdnem egy évszázados múltra visszatekintő hagyomány, s ígéretes programok vonzották a természetkedvelő embereket május 11-én az állatkertbe. A Fővárosi Állat- és Növénykert a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen szervezte meg ezen a napon a Madarak és Fák Napját.

Sokféle érdekes és színvonalas programba kapcsolódhatott be, sok érdekességet láthatott, hallhatott madarokról, fákról, természetről aki aznap az állatkertben járt.

Meghívott vendégeink voltak Ország Mihály és Schmidt Egon, akik könyveiket dedikálták. Már az Ő



## Figyelem! Vipera-tábor!



Az MME Rákosi Vipera Munkacsoportja állomány-felmérő táborokat szervez a Kiskunságban.

A táborok időpontja:

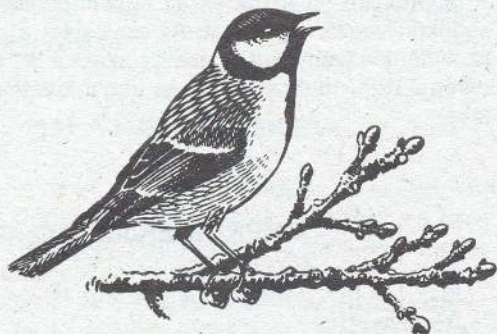
augusztus 9-16 és

augusztus 17-23.

Az érdeklődők Péchy Tamásnál jelentkezhetnek, levélben az MME címén vagy a (30)406-712-es telefonszámon.

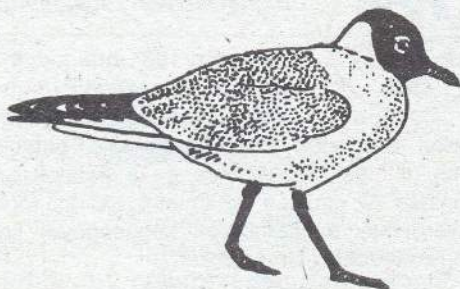
### Tavaszesen '97

A bajor madárvédő szervezettel, az LBV-val és a Tiszatáj Közalapítvánnyal közös programot indítottunk a gyerekek számára Tavaszlesen címmel. Kiválasztottunk 4 állat- és növényfajt (seregély, vadméhek, molnárpoloska, égerfa), amelyek tavasszal könnyen megfigyelhetők. Mintegy 100 iskolába juttattunk el a több mint 1000 részvételi füzetből, amelyben bemutatjuk ezt a négy fajt. A gyerekektől június végére várjuk vissza a megfigyelési lapokat, rajzokat, verseket. Az eredményekről későbbi számunkban bővebben beszámolunk.



Megjelent a *Calandrella* 10. évfolyamának jubileumi, száma. A *Calandrella* a MME 3. sz. Helyi Csoportjának, a HNP és KLTE Állattani Tanszékének kiadványa, amely természettudománnyal kapcsolatos megfigyeléseket, tanulmányokat, szakkikkeket közöl elsősorban az Alföld térségéből. A lap évente két alkalommal jelenik meg.

A *Calandrella* egyes számai megtalálhatók a MME könyvtárban (Büki Józsefnél) valamint megrendelhetők Dr. Szabó Sándornál (KLTE Állattani Tanszék, 4010 Debrecen, Egyetem tér 1.)



*Fehér gólya* címmel megjelent egy 8 oldalas ismerető füzet a gólyákról. Aki bármilyen kiadványt rendel egyesületünktől, kap egy példányt ajándékba.

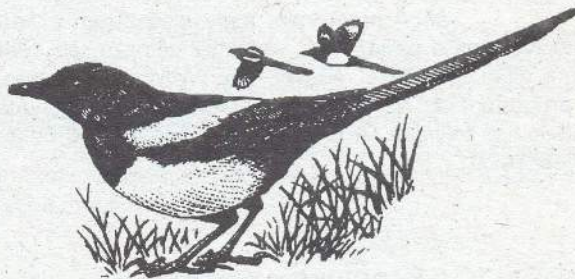
## V. Zempléni énekesmadár-gyűrűző tábor

Augusztus 25-től 1 hetes turnusokban

A részvétel önköltséges, szállás saját sátorban

Jelentkezés: Firmánszky Gábor 3881 Abaújszántó, Arany J. u. 147. tel.: 47/330-308

A táborszervezők keresnek gyűrűzőt egy-egy hétre. Szállást sátorban, valamint étkezést biztosítanak.



Elnyertük a támogatást a Soros Alapítvány Internet pályázatán, ezáltal lehetővé válik, hogy közzé tegyük az MME bemutatkozó oldalait a Világhálón. Reményeink szerint mire a Madártávlat mostani száma eljut az olvasókhoz, elérhetők leszünk a: <http://www.c3.hu/~mme> címen. Kellemes böngészést!

Hírt kaptunk arról, hogy az MME Hajdú-Bihar megyei Helyi Csoportja is elnyerte a támogatást, így nekik saját WWW vendégoldaluk lesz.



Elmondhatjuk, hogy sikeres volt az *MME Faliújság* bővítése. Sorra jönnek a visszajelzések, megfajtések az iskolákból, sokan tájékoztatót, belépési nyilatkozatot is kérnek. Reményeink szerint sok fiatallal fog bővülni az MME tagsága a következő hónapokban.



A Nemzetközi Madármegfigyelő Nap idén október 4-5-én lesz. Kérünk mindenkit, már most írja föl a nap-tárjába, készüljön a megszervezésre, részvételre. Az eseménynek külön időszerezést ad, hogy idén 75 éves a BirdLife, a madárvédők világszervezete.



# A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület jelentősebb programjai 1997-ben

○ Cím: 112 1 Budapest, Költő u. 21. ○ Tel. & Fax: 175-8327 ○



## RAGADOZÓMADÁR-VÉDELMI PROGRAM

Programvezető: Bagyura János

Az MME 1975-ben indított, kiemelt jelentőségű programja, mely elsősorban a kerecsensólyom és a parlagi sas védelmét célozza. Az 1986-90-ig a Világ Természetvédelmi Alap (WWF) által támogatott programot az MME a Kerecsensólyom-védelmi Alap segítségével folytatja. A programban mintegy 500 önkéntes vesz részt.



## RÁKOSI VIPERA-VÉDELMI PROGRAM

Programvezető: Péchy Tamás

A rákosi vipera egy, csak hazánkban élő kígyófaj. A faj megmentése nemzetközi feladatunk. Sajnos az elmúlt években állománya annyira megfogyatkozott, hogy a kipusztulás szélére sodródott. **Fontos cél:** az élőhelyek háborítatlanságának biztosítása, és az illegális gyűjtés megakadályozása.



## A TÚZOK ÉS ÉLŐHELYÉNEK VÉDELME

Programvezető: Fatér Imre

1989-ben indult, kiemelt jelentőségű program. **Cél:** a magyarországi, alig több mint 1000 példányú állomány védelme és lehetőség szerinti szaporítása, valamint olyan módszerek kidolgozása, melyek alkalmazásával a faj védelme és a mezőgazdasági tevékenység összhangba hozható.



## VESZÉLYEZTETETT FAJOK VÉDELME

Programvezető: Nagy Szabolcs

A program kapcsán a hazánkban kis állományban élő, és természetvédelmi szempontból veszélyeztetett fajok védelmének gyakorlati megvalósítása a cél. A program kiterjed a haris, cigányréce, kis lilik, kékvércse, gyöngybagloy, úhu, szalakóta, gyurgyalag, gulipán populációk védelmére. Több esetben a mesterséges fészkelési lehetőségek megteremtése hozhat csak hatékony eredményt.



## EURÓPAI JELENTŐSÉGŰ MADÁRÉLŐHELYEK VÉDELME (EM-PROGRAM)

Programvezető: Nagy Szabolcs

Európai jelentőségű Madárélőhelyek Védelmi Programja Magyarországon

A program 1991-ben indult. A Madárvédők Világszervezetének felmérése szerint 46 európai jelentőségű madárélőhely van hazánkban. Ezek megőrzése a mai állapotban nemzetközi kötelességünk. **Célunk** az összes ilyen terület védelm alá helyezése. A programot a Világszervezet (BirdLife International) támogatja.

## VONULÁSKUTATÁS

Programvezető: Varga Lajos

A Természetvédelmi Hivatal megbízásából évente mintegy 100.000 madár gyűrűzését 350 vizsgázott önkéntes végzi. A táborokban dolgozók és az egyéni gyűrűzők saját költségükön végzik a munkát. Az egyesület a gyűrűket és a szakmai kiadványokat biztosítja számukra. **Cél:** a nyugat európai színvonalú szakmai és tárgyi feltételek megteremtése.



## ISMERETTERJESZTŐ KIADVÁNYOK

Témafelelős: Harangi István

Egyesületünk nagy hangsúlyt helyez a magas színvonalú szakmai ismeretek népszerűsítésére. Ennek keretében indult az MME Könyvtára sorozat, amelyben már 11 szakkönyv jelent meg. Kéthavi rendszerességgel jut el tagjainkhoz a Madártávlat című folyóiratunk. A szűkebb szakmai érdeklődők számára a Tűzök című periodika nyújt információt. A különböző eseményekhez kapcsolódóan kiadványok, plakátok, matricák, jelvények is napvilágot látnak.



## MADARÁSZSZULI

Programvezető: Zsoltos Árpád

A program 1981-ben indult. A kibontakozóban lévő országos rendszer szakmai utánpótlást biztosít az átfogó természetvédelmi ismeretek oktatása révén. Fontos feladata az iskolai oktatás kiegészítése és a fiatalok szemléletének formálása. Az elméleti, valamint gyakorlati foglalkozásokon a gyermekek szakemberek segítségével sajátítják el a természetvédelmi ismereteket.





## IFJÚSÁGI TERMÉSZETVÉDELMI TÁBOROK

Az ország közel 40 pontján 1974 óta szervezett táborok komoly lehetőséget kínálnak a fiatalok szemléletformálásához. Ezekben a táborokban szakképzett oktatók irányításával és felügyeletével kb. 1000 iskolás korú gyermek és ugyanennyi felnőtt vesz részt.



## VILLAMOS TÁVVEZETÉKEK OKOZTA MADÁRPUSZTULÁSOK MEGELŐZÉSE

Programvezető: Bagyura János

A közép feszültségű villamos távvezetékek oszlopain évente sok ezer madár pusztul el. A szárnyukkal rövidre zárt áram súlyos sérüléseket, vagy pusztulást okoz. Megoldást a veszélyeztetett oszlopok (kb. az oszlopok 3-4%-a) szigetelése jelentene.

## GÓLYAVÉDELEM

Programvezető: Lovászi Péter

Az elmúlt néhány évben drasztikusan csökkent a fehér gólya európai állománya. Egyelőre a hazai állomány nagysága nem változott, azonban a felmérés, a veszélyeztető tényezők feltárása, a szükséges beavatkozások elvégzése nem várható magára. A téma nemzetközi jelentősége még fontosabbá teszi a megvalósítást.



## 1997 A HARKÁLYOK ÉVE

A program célja: bemutatni a széles közönségnek a harkályokon keresztül a ligetes, erdős élőhelyek élővilágát és a legjellemzőbb problémákat. Fontos feladat a propaganda tevékenység: matricák, szórólapok és ismeretterjesztő kiadványok készítése, és terjesztése. Országos felmérés keretében feltérképezzük az egyes fajok állomány nagyságát.

## MEZŐGAZDASÁGI SZAKTANÁCSADÁS

Témafelelős: Nagy Szabolcs

A biológiai sokféleség megőrzése a mezőgazdaságilag hasznosított területeken csak a természetbarát gazdálkodás révén valósítható meg. A természetvédelmi szempontból értékes területeken e módszerek széleskörű alkalmazása elengedhetetlen. A magángazdaságok nagy száma szükségessé tette a tanácsadási tevékenység beindítását.



## MADARAK ÉS FÁK NAPJA

A hazánkban nagy hagyományokat őrző, 1906-ban indult kezdeményezést szeretnénk ismét népszerűvé tenni. A természet szeretetének ápolása, és az ifjúság körében való terjesztése jövönk egyik záloga. A hazai program része a nemzetközi mozgalomnak, amit a BirdLife International, a Madárvédők Világszervezete koordinál.



## MADÁRMEGFIGYELŐ VILÁGNAP

Témafelelős: Dénes Péter

Október első hétvégéjén a madarászok világszerte felméri a lakóhelyük környékének madárvilágát. A kapott adatokat az országos központokban összesítik és már vasárnap este átfogó képet kapunk a világ madárállományáról. Az akció célja, hogy a széles tömegek is megismerkedhessenek a természet értékeivel. Hazánkban évente több ezren vesznek részt a megfigyelésekben.



## MME SAJÁT TERÜLETÉNEK BEMUTATÁSA

Egyesületünk az értékes élőhelyek megőrzése érdekében tulajdonjogot szerzett az ország egyik legjelentősebb vizes élőhelyén, a biharugrai halastavakon. Ezzel próbáljuk a kedvező körülményeket hosszútávon fenntartani. Ugyanakkor fontos célunk; hogy a természetszerű halgazdálkodás módszereit is bemutassuk. A hasznosítás új lehetőségeit az ökoturizmus meghonosításával is szélesíteni kívánja. A helyi lakosság bevonásával az érdekellentétek feloldását kívánjuk elérni. Az eredményeket konferenciákon és a sajtó útján népszerűsítjük.

## TERMÉSZETSZERŰ ERDŐK VÉDELME

Programvezető: Fidlóczky József

A hazai erdők a nagyfokú kitermelés miatt elveszítik idősebb állományukat, amelyek a veszélyeztetett állatfajok legfontosabb élőhelyei közé tartoznak. Az erőltetett gazdálkodási formák, a túlzott fakitermelés és a tájidegen fafajokkal történő erdőtelepítések megszüntették az ősi élőhelyeket. Egy átfogó védelmi program kidolgozásához megbízható felmérést kezdeményeztünk.

Egyesületünk, programjainak támogatására 1992-ben létrehozta a Természet Szolgálatában Alapítványt. Az alapítványon keresztül történő programtámogatás lehetőséget ad az érvényes jogszabályok alapján, hogy a felajánlott összeggel az adományozó az adóalapját csökkentse. **Az alapítvány célkitűzései:** Az ökológiai egyensúly és a biodiverzitás fenntartása, egyes veszé-

lyezettett állat- és növényfajok gyakorlati védelme, a természetkímélő turizmus támogatása, a természetvédelmi szemlélet formálása.

**Az alapítvány adatai:** Cím: 1121 Budapest, Költő u. 21. Tel. & Fax: 175-8327 Bank: OTP Budapest XII. ker. fiók. Számlaszám: 11712004-20128672

**Figyelem**  
**TELEFONSZÁM-VÁLTOZÁS!**  
 Augusztus 18-tól megváltozik  
 a Magyar Madártani és  
 Természetvédelmi Egyesület  
 telefonszáma:  
 a jelenlegi szám: 175-8327  
 az új szám: 395-8327

## Kitüntetettjeink

Az MME 23-ik Küldöttközgyűlésén, az Elnökség nevében Dr. Prof. Festetics Antal adta át azokat a kitüntetések, melyeket az alábbi tagjaink kaptak eddigi kimagasló munkájuk elismeréseképpen.

*Keve András díj*

**Dr. Jánossy Dénes** (Budapest), az őslénytan nemzetközi hírű professzora. A megalakulástól, 1974-től 1991-ig Egyesületünk elnöke, jelenleg tiszteletbeli elnökünk. Elkötelezett híve a madárvédelemnek, különösen szívügyének tekintette a ragadozó madarak védelmét. Elévülhetetlen érdemei vannak egyesületünk „felépítésében” és arculatának megteremtésében.

*Petényi Salamon János emlékérem*

**Dr. Udvardy Miklós** (Kalifornia), gyermekkorától vonzódott a madarakhoz és később a Madártani Intézet külső munkatársa lett. A háború utáni években Amerikában telepedett le, ahol madártani kutatásaival nemzetközi hírnevet szerzett. Sosem szakadt el a magyar ornitológiától, a hazai madárvédelem szószólója lett szerzte a világban.

*Chernel István emlékérem*

**Barbácsi Zoltán** (Óriszentspéter), aki a Fertő-Hanság Nemzeti Park természetvédelmi felügyelője, egyesületünk alapító tagja. Hosszú évtizedek óta dolgozik a vas megyei fehér gólyák védelmén, követi nyomon az állomány alakulását. Az Őrségben ornito-cönológiai felméréseket végez. Egész eddigi életét a madarak és a természetvédelem szolgálatának rendelte alá.

**Finthá István** (Debrecen), a HNP zoológusa, egyesületünknek alapító tagja, a Hortobágy kitűnő ismerője. Sok éve a Szatmár-Beregi-sík madárvilágát kutatja és szervezi és irányítja a hazai daruvonulás kutatását.

*Örökös Tagság*

**Dedinszky János** (Zalaegerszeg), 1979-től a Zala megyei Helyi Csoport elnökeként tevékenykedett, mely tisztségben 1994-ig szervezte a csoport munkáját. Kiemelkedő érdemei vannak a HCs megalakítása terén. Összefogta a természetvédő fiatalokat, számos előadással gazdagította ismereteiket. Otthont adott több száz sérült és elárvult madárnak, melyek jelentős részét sikeresen felgyógyította, felnevelte. 1994-ben, korára való tekintettel mondott le elnöki tisztségéről.

**Dr. Legány András** (Tiszavasvári) az MME alapító tagja. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a természetvédelem a természet szépségének hirdetésében. Kezdeményezője és sok éven át szervezője volt a TOT-nak, ahol fiatalok ezrei ismerkedhettek a természettel. Hivatásos természetvédői, majd tanári pályája során is igen nagy gondnal és teherbírással, nevelte, oktatta a fiatalokat a természet szeretetére, tiszteletére és annak megóvására. Mint nemzetközi hírű ornitológusnak számos publikációja látott napvilágot, különösen jelentősek a Tisza árterén folyó kutatásai.

*Kiskunság Alapítvány díja (20.000Ft)*

**Zsoldos Árpád** (Halásztelek), az MME alapító tagjaként 1974-től a Pilisi Parkerdő Gazdaság munkatársaként már részt vett azokban a gyűrűző és madárvonuláskutató táborok munkájában, amik az 1970-es években meghatározó szerepet játszottak az egyesület fejlődésében. Jelentős szerepe volt 1981-ben a jelenleg is működő Madarász Suli szakkörök létrehozásában. Később, 1985-től az Egyesület munkatársaként tovább növelte a Madarász Suli hálózatot, több helyi csoportnál is elindulhatott az általa kidolgozott szakmai-pedagógiai módszer. Sokrétű tevékenysége mellett ki kell emelni a Kiskunságban – főleg Fülöpháza körzetében – szervezett gyűrűző- és gyerektáborokat. 1975–1989 között az Egyesület tulajdonában lévő, szintén Fülöpháza térségében megtalálható Horváth tanyán az ifjúsági természetismereti tábor szakmai vezetője volt, ahol a 6 év alatt 1.200 gyerek vett részt. Jelenleg a Marczibányi téri Szabadidő Központ munkatársa és a Madarász Suli, Madarász Ovi programok irányítója és végzője.

A kitüntetetteknek szívből gratulálunk és kívánjuk, hogy még sok-sok évig munkálkodjanak a természet- és madárvédelem terén és tovább öregbítsék Egyesületünk jó hírét.

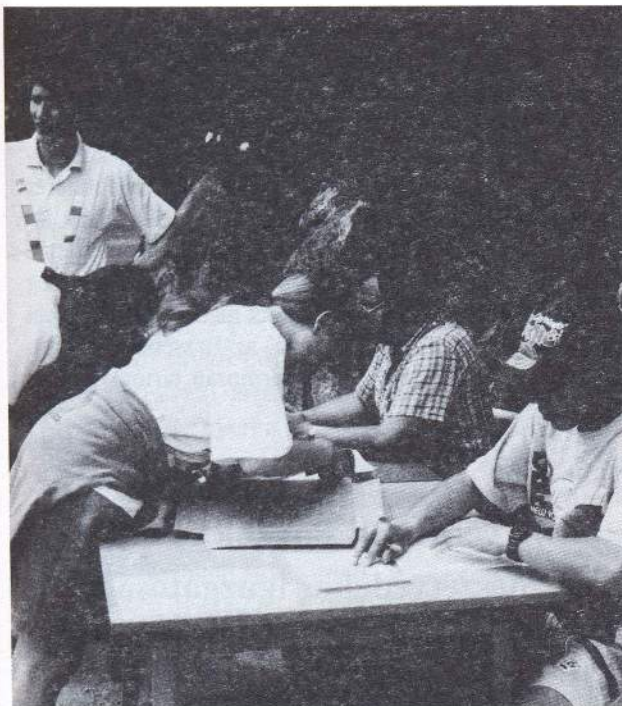
## Rólunk mondták

A Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztályának április 8-i ülésén a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tevékenységéről az egyesület munkatársa, Nagy Szabolcs számolt be. Ismertette a viszonylag fiatal, de többezres aktív tagsággal rendelkező MME szakmai-tudományos tevékenységének fő területeit és imponáló eredményeit.

Fő kutatási témaként kiemelte a madárvonulások tanulmányozását, a vízimadár-védelmi programot, a faunisztikai-térképezési munkákat, a hulló- és denevérvédelmi munkát, és az ország első zoológiai adatbázisának létrehozását.

Hangsúlyozta, hogy nemzetközi kapcsolataink élénkek és sokrétűek, valamint hogy egyre nagyobb figyelmet szentelünk az utánpótlás-nevelésnek.

Több hozzászóló is hangsúlyozta: példamutató az, ahogyan a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület gondoskodik az utánpótlásról, illetve biztosítani képes munkájához a nélkülözhetetlen támogatottságot. Nagy elismerést váltott ki az itt folyó sokrétű, modern irányzatokat képviselő és jól szervezett tudományos kutatómunka.



A különböző helyszíneken az MME önkéntesei és Zsoldos Árpád madarász sulisai irányították, értékelték a vetélkedőket. A legtöbb pontot elérő versenyzők könyvjutalmat kaptak. Névsorukat, nyereményüket alább közöljük.

Az egész nap folyamán be lehetett kapcsolódni az alábbi tevékenységekbe: madárfigurák hajtogatása papírból, az Országos Erdészeti Egyesület oktatófilmjének megtekintése, arcfestés, gyurmázás, mézeskalács díszítés, termékekből nyaklánc készítése.

Az állatkertben sétálgatók a vízimalmot is megcsodálták, s a mellette levő hangulatosan berendezett épület zugában madarak képét ábrázoló táblákat láthattak nádkötegre erősítve, s ha a táblán található gombot megnyomták a madár hangját is hallani lehetett. Az itt szerzett élmény méltó kiegészítője volt a szervezett programoknak.

Köszönetet mondunk azoknak, akik segítettek a szervezésben, lebonyolításban: Fővárosi Állat- és Növénykert, Országos Erdészeti Egyesület, Zsoldos Árpád madarász sulisai, az MME aktivistái.

Nyertesek és nyereményeik:

1. helyezett

**Nagy Zoltán és testvérei** – *A madárvonulás atlasza*

**Bruce Gyula** – *A madárvonulás atlasza*

2. helyezett

**Vatai Anna** – *Fák* (határozókönyv)

**Nagy Zoltán** – *A világ madarai* (határozókönyv)

3. helyezett

**Vágó Eszter** – *Fák* (Természetkalauz)

**Papp Márk** – *Fák* (Természetkalauz)

További nyertesek:

**Szabó Fruzsina, Együd Gergő, Szűcs Péterné, Kerényi Anna** – Schmidt Egon: *Madárvédelem a ház körül*  
**Sáróy Krisztina, Zempléni Réka** – Ország Mihály: *Mindent lehet, de krokodilt - azt nem*

**Hirschler László, Ács Gábor, Csanádi Gábor, Szabó Klára, Ecsedi Zsuzsi, Csele Margit, Szabó Eszter, Molnár Brigitta** – Orbán Zoltán: *Egérmadarak földjén*  
**Molnár Dávid, Gisitz Józsefné** – *Madártávtal* előfizetés

Gratulálunk a nyerteseknek!

Matyikó Tibor

## A pénz beszél?

Az Erdészeti Lapok CXXXII. évf. 6-ik számában Vajda Pál tollából megjelent Természetvédelmi törvény erdész szemmel című íráshoz szeretnék néhány gondolatot hozzáfűzni.

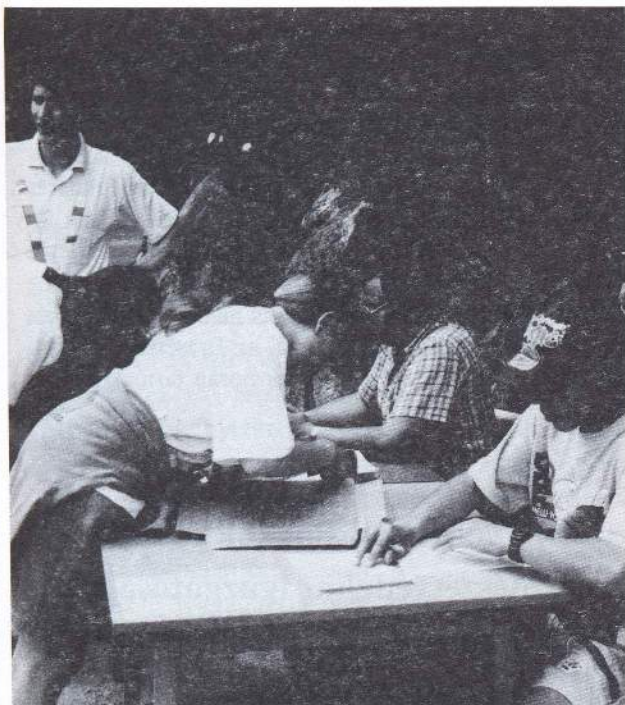
Előre kell bocsátanom, hogy nem vagyok erdész, amiből következően nem ismerem mélységeiben az erdészeti politikát, az erdészek gondjait. De több évtizede járom hivatásomnál fogva is a természetet, s így az erdőket is és természetesen látok dolgokat. Készséggel elismerem, hogy a látottak csak a felszínt tükrözik.

Mindezekből következően nem akarok és nem is tudok Vajda Pál cikkében leírt dolgokkal vitába szállni, de úgy érzem, hogy az írásból valami kimaradt. A szerző tulajdonképpen azt kifogásolja, hogy az új természetvédelmi törvény nem engedi meg a védett erdőkben a vegetációs időszak alatti erdészti munkák végzését. Ez, mint írja, komoly gondot jelent az erdészeteknek, az ebből élő embereknek, s véleménye szerint e törvény idevonatkozó cikkelye íróasztalszerű és figyelmen kívül hagyja az emberi, gazdasági és szakmai szempontokat.

Lehet. Azt mondom lehet, de van még egy szempont az erdővel kapcsolatban: a benne élő élőlények, növények, kétéltűek, madarak stb. szempontja. S ezt a szerző teljesen figyelmen kívül hagyja. Aggódik az erdészetiért, aggódik az emberek egzisztenciális gondjaiért, aggódik az elvesztett profitért, vagy a gazdaságra háruló többletköltségért, de egyetlen sorban sem aggódik az erdőben élő állatokért. Úgy tűnik, az egyáltalán nem aggasztja, hogy vegetációs időszakban (április-július) egy erdő tele van fészkelő madarakkal, hogy ott költ a barna kánya, amelyik el fogja hagyni a fészket, ha alatta, vagy a közelében nevelővágásokat fognak végezni, vagy az aljnövényzetben ott lapul a csilicsalpfüzi ke fészke, amelyik biztosan meg fogja sínyleni, ha a méglyó kíméletes lovasfogat trappol keresztül a fiókáin. De sorolhatnám tovább, hiszen ebben az időszakban ne-

Fent: Na, hányat ismersz fel?  
Lent: Barna kánya





A különböző helyszíneken az MME önkéntesei és Zsoldos Árpád madarász sulisai irányították, értékelték a vetélkedőket. A legtöbb pontot elérő versenyzők könyvjutalmat kaptak. Névsorukat, nyereményüket alább közöljük.

Az egész nap folyamán be lehetett kapcsolódni az alábbi tevékenységekbe: madárfigurák hajtogatása papírból, az Országos Erdészeti Egyesület oktatófilmjének megtekintése, arcfestés, gyurmázás, mézeskalács díszítés, termésekből nyaklánc készítése.

Az állatkertben sétálgatók a vízimalmot is megcsodálták, s a mellette levő hangulatosan berendezett épület zugában madarak képét ábrázoló táblákat láthattak nádkötegre erősítve, s ha a táblán található gombot megnyomták a madár hangját is hallani lehetett. Az itt szerzett élmény méltó kiegészítője volt a szervezett programoknak.

Köszönetet mondunk azoknak, akik segítettek a szervezésben, lebonyolításban: Fővárosi Állat- és Növénykert, Országos Erdészeti Egyesület, Zsoldos Árpád madarász sulisai, az MME aktivistái.

Nyertesek és nyereményeik:

1. helyezett

**Nagy Zoltán és testvérei** - *A madárvonulás atlasza*

**Bruce Gyula** - *A madárvonulás atlasza*

2. helyezett

**Vatai Anna** - *Fák* (határozókönyv)

**Nagy Zoltán** - *A világ madarai* (határozókönyv)

3. helyezett

**Vágó Eszter** - *Fák* (Természetkalauz)

**Papp Márk** - *Fák* (Természetkalauz)

További nyertesek:

**Szabó Fruzsina, Együd Gergő, Szűcs Péterné, Kerényi Anna** - Schmidt Egon: *Madárvédelem a ház körül*  
**Sáróy Krisztina, Zempléni Réka** - Ország Mihály: *Mindent lehet, de krokodilt - azt nem*

**Hirschler László, Ács Gábor, Csanádi Gábor, Szabó Klára, Ecsedi Zsuzsi, Csele Margit, Szabó Eszter, Molnár Brigitta** - Orbán Zoltán: *Egérmadarak földjén*  
**Molnár Dávid, Gisitz Józsefné** - *Madártávlát* előfizetés

Gratulálunk a nyerteseknek!

Matyikó Tibor

## A pénz beszél?

Az Erdészeti Lapok CXXXII. évf. 6-ik számában Vajda Pál tollából megjelent Természetvédelmi törvény erdész szemmel című íráshoz szeretnék néhány gondolatot hozzáfűzni.

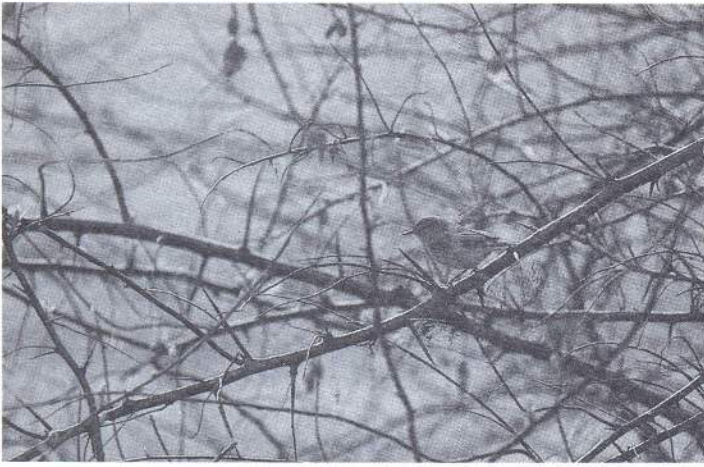
Előre kell bocsátanom, hogy nem vagyok erdész, amiből következően nem ismerem mélységeiben az erdészeti politikát, az erdészek gondjait. De több évtizede járom hivatásomnál fogva is a természetet, s így az erdőket is és természetesen látok dolgokat. Készséggel elismerem, hogy a látottak csak a felszínt tükrözik.

Míndezezből következően nem akarok és nem is tudok Vajda Pál cikkében leírt dolgokkal vitába szállni, de úgy érzem, hogy az írásból valami kimaradt. A szerző tulajdonképpen azt kifogásolja, hogy az új természetvédelmi törvény nem engedi meg a védett erdőkben a vegetációs időszak alatti erdészeti munkák végzését. Ez, mint írja, komoly gondot jelent az erdészeteknek, az ebből élő embereknek, s véleménye szerint e törvény idevonatkozó cikkelye íróasztalszerű és figyelmen kívül hagyja az emberi, gazdasági és szakmai szempontokat.

Lehet. Azt mondom lehet, de van még egy szempont az erdővel kapcsolatban: a benne élő élőlények, növények, kételtűek, madarak stb. szempontja. S ezt a szerző teljesen figyelmen kívül hagyja. Aggódik az erdészetért, aggódik az emberek egzisztenciális gondjaiért, aggódik az elvesztett profitért, vagy a gazdaságra háruló többletköltségért, de egyetlen sorban sem aggódik az erdőben élő állatokért. Úgy tűnik, az egyáltalán nem aggasztja, hogy vegetációs időszakban (április-július) egy erdő tele van fészkelő madarakkal, hogy ott költ a barna kánya, amelyik el fogja hagyni a fészket, ha alatta, vagy a közelében nevelővágásokat fognak végezni, vagy az aljnövényzetben ott lapul a csilicsalpfüzi-ke fészke, amelyik biztosan meg fogja sínyleni, ha a mégoly kíméletes lovasfogat trappol keresztül a fiókáin. De sorolhatnám tovább, hiszen ebben az időszakban ne-

Fent: Na, hányat ismersz fel?  
Lent: Barna kánya





Csilpcsalpfüzike

velődnek az erdei pocsolyákban az unkák, és egyáltalán ez az az időszak, amikor az utódnevelés lázában él az erdő élővilága. S jön az ember és gazdasági érdekekre hivatkozva mindezt semmibe veszi és nekiáll pusztítani.

Vajon mikor jutunk el odáig, hogy ne csak a zsebünkbe tömhető pénzen keresztül közelítsünk meg olyan dolgokat, amelyek magasabb rendűek a pénznel, hogy elismerjük a körülöttünk élő élőlények élethez való jogát akkor is ha ez nekünk egy kicsit többbe kerül?

Péchy Tamás

## Védekezés a kormoránok kártétele ellen

Számos országban egyre nagyobb problémát jelent az elszaporodott kormoránok okozta kártétel. Ennek a fajnak az egyedszáma az utóbbi 10 évben hihetetlen mértékben megerősödött, úgyhogy ma már számos országban, köztünk hazánkban is több ezres telepekkel kell számolni. Éppen ezért az egyes érintett országok különböző módon igyekeznek védekezni.

Az alsó-ausztriai kormány 1996-ban hozott rendelet megpróbál gátat vetni e madarak károkozásának. Ennek értelmében azokat a területeket, ahol a szervezett védekezés már indokolt, két részre osztja. Elsődlegesen és másodlagosan veszélyeztetett régiókra. Az első esetben kétféle módja engedélyezett a kármegelőzésnek, a madarak elűzése és vadászata, míg a második, tehát a kevésbé veszélyeztetett zónában csak a madarak elűzése. Ezek a beavatkozások is csak szigorúan meghatározott keretek között történhetnek. Korlátozva van a tevékenység időtartama és az elejthető madarak száma, amely nem lehet több 100 példánynál. Az elejtett madarak pedig be kell szolgáltatni.

Más a helyzet Bajorországban. Itt a kormorán augusztus 1. és március 1. között szabadon vadászható, de például a természetvédelmi területeken, vagy egyes folyószakaszokon a lelövés tilos. Bajorországban egyébként évről-évre mintegy 7.000 kormorán teled és ez a madártömeg a halastavak tulajdonosainak, mintegy évi 6 millió DM veszteséget okoz.

Magyarországon a kormorán nem védett, tehát szabadon elejthető, de nálunk is vannak olyan védett területek, ahol tilos a vadászat. A Kisbalatonon éveken át a tojások elszedésével sikerült az állománynövekedésnek gátat szabni, de az egyre nagyobb fészektelepek esetében ez az út már nem járható. Egy korábbi felmérés szerint – s akkor a kormoránállományunk még csak töredéke volt a mainak – óvatos becslések szerint évente a Balaton térségében mintegy 9 tonna halat ettek meg ezek az ügyesen halászó improvizált madarak. Az utóbbi két év téli hónapjaiban a Dunán, az Erzsébet-híd alatt, nap mint nap legalább 2.000 kormorán tartózkodott, s halászott.

péta

Péchy Tamás

## Nemzeti Parkok és Természetvédelmi Igazgatóságok kinevezett igazgatói

- Hortobágyi Nemzeti Park, Debrecen - Dr. Aradi Csaba
- Bükk Nemzeti Park, Eger - Duska József
- Aggteleki Nemzeti Park, Jósza - Salamon Gábor
- Kiskunsági Nemzeti Park, Kecskemét - Dr. Tölgyesi István
- Fertő-Hanság Nemzeti Park, Sarród - Dr. Kárpáti László
- Duna-Dráva Nemzeti Park, Pécs - Dr. Iványi Ildikó
- Körös-Maros Nemzeti Park, Szarvas - Tirják László
- Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság - Dr. Szabó Sándor
- Közép-Dunántúli Természetvédelmi Igazgatóság, Veszprém - Márkus Ferenc

## Pro Natura kitüntetések

A környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter a természetvédelem érdekében kifejtett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként a Föld Napja alkalmából PRO NATURA díjat adományozott Dr. Festetics Antalnak, Haraszthy Lászlónak, Dr. Horánszki Andrásnak, Kovácsné dr. Láng Editnek és a Varangy Akciócsoport Egyesületnek.

PRO NATURA EMLÉKPLAKETTET adományozott: Dr. Galambos Istvánnak, Koleszár Mártának, Dr. Réthy Zsigmondnak, Birgith Slothnak, Dr. Sümei Pálnak, Szilágyi Gábornak, valamint Bekey Imre Gábor Barlangkutató Csoportnak, Ipolytamóci Természetvédelmi Terület kollektívájának, Savaria Múzeum Természetudományi Osztályának, Tompai Vámhivatal munkatársainak.

MINISZTERI ELISMERŐ OKLEVELET kaptak: Barbácsy Zoltán, Dr. Farkas Edit, Hosszú Sándor, Müller István, Novák Károly, Tóth Erika, Vágner Géza, valamint a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség munkatársai.

A kitüntetetteknek ezúton is gratulálunk!

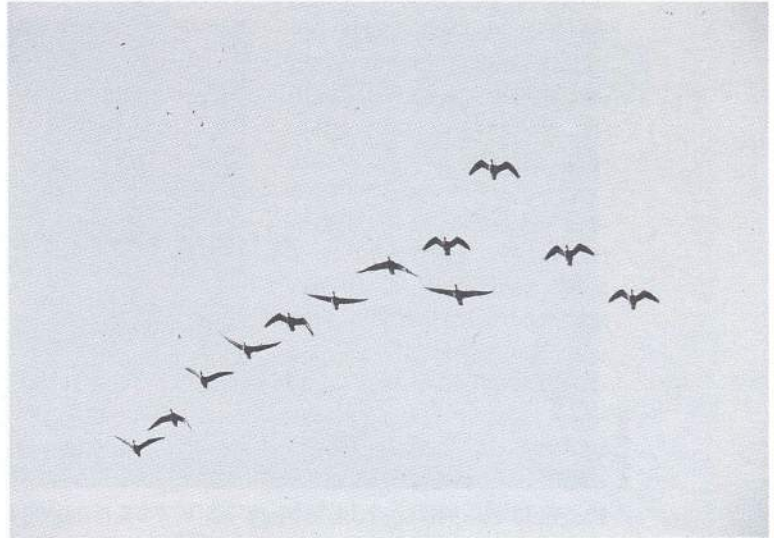
# Tapasztalatok és vélemények a vadludak vadászatáról

A *Madártávlat* IV. évfolyam I. számában (1997) Fenyvesi László által közölt írás csaknem minden egyes sorával egyetértve, vadászszemmel nézve szeretném kiegészíteni annak tartalmát. A közlemény kipótolására bátorít eddigi vadászéletem, madártani jártasságom, s a terepen madarásztként és vadászként eltöltött számtalan óra és nap.

A hazai libavadászat nem vadászaink etikai fejlettségére lett bízva, azt maximálisan szabályozza a 38/1995/XI.14/FM rendelete, mely naponta és személyenként legfeljebb 4 db vetési lúd elejtését teszi lehetővé!

Vadászaink 90%-a valóban nem tesz különbséget a védett fajok és a vetési lúd között. Ennek okát nálunk Baranyában egyrészt a szerző által is leírtakban vélem, másrészt a fajismeret hiányában. Szomorú, ám tény, hogy a vadászvizsgák színvonala hosszú-hosszú évekig ezt nem is követelte meg.

Mindezek előre bocsájtása ellenére maximálisan vallom Albert Béla professzor megállapítását: a „Szabályosan folytatott vadászattal vízivadban puszkával kárt tenni nem lehet.” De a szabálytalan vadászattal annál inkább! 1995 elején az akkori FM rendelet megtiltotta a postásörét (0-s) használatát, forgalmazását. A vadászatra engedélyezett sörétek mérete ma Magyarországon azóta is 2–4 mm nagyság között változik (14–6-os). Ezekkel a patronokkal libára csak akkor volt ildomos lőni, ha a vadász látta lábuk, csőrük színét, s ehhez a madaraknak bizony alacsonyan kellett repülniük. 2–5 lövés leadására volt lehetőség a fegyver típusától függően. A fent idézett törvény ma az öntöltő és ismétlő sörétes fegyverek használatakor (Nyugat-Európához hasonlóan) csak 3 töltény használatát engedélyezi. Kereskedelmünkben viszont változatlanul kaphatók az 5



Péchy Tamás

patront befogadó MC-21-es kivitelek is. A törvény betartását a vadászok etikai felelősségére bízták. Meggyőződésem szerint vadlúdjaink vadászatával kapcsolatos problémáink akkor kezdődtek igazából, amikor a madarak lelövésében jeleskedő, viszkető ujjú olasz vadászok ingyencnek számító falatjaik beszerzésére Magyarországra szoktak rá. Hogy ezt mi idézte elő, külön tanulmányt érdemelne. Viszont tény, hogy lőszerkészletük egyáltalán nem tiszteli a hazai előírásokat, a kereskedelmünkben kapható kínálatot. A normáltól (megengedettől) eltérő töltetű (900 bar!) patronjaik 4,6–8,6 milliméteres sörétekkel vannak töltve. Ezáltal a hatásos lőtávolság (30–40 méter) nagyban megnövekszik és ludak terítékére kerülésének biztossága fokozódik, ami törvényeink szerint egyáltalán nem nevezhető vadásziasnak.

A „szívesen látott” olasz vendégek a rendszeres vadászetikai vétségeik felett (napi 4 darab liba, védett fajok elejtése, számukra kijelölt terület határainak megszegése stb.) rendszeresen szemet hunyó magyar vadásztatójukat igaz hálából bőven ellátják „hatásos” lőszereikkel és egyéb ajándékaikkal.

S amikor az ily módon megpagált hivatásos vadász orra előtt felcsillantják a kemény valuta lehetőségét is, bedobásra kerül a talianok non plus ultrája is! Ez pedig a Brevetti Plurifon! Corregio R. E. Italy. Magyarra fordítva: a csalogató „masina”. Hazájukban is tiltott, de pultok alatt mindenhol kapható hangvisszaadó készülék. 100.000 Ft-ért szívesen hozzák be hazánkba is megrendelőjüknek. Semmi különös! Családi gyufásdoboznál kisebb, vízhatlan borítású készülék, melyhez hosszú zsinórú, kihe-

Fent: Vonuló libák  
Lent: „Csalogatómasina”



A szerző felvétele

Fent: Kis lilik  
nem vadászha-  
ó, de ez sajnos  
nem jelenti azt,  
hogy nem esik  
áldozatául a  
puskákknak  
Fent: Nyári lúd



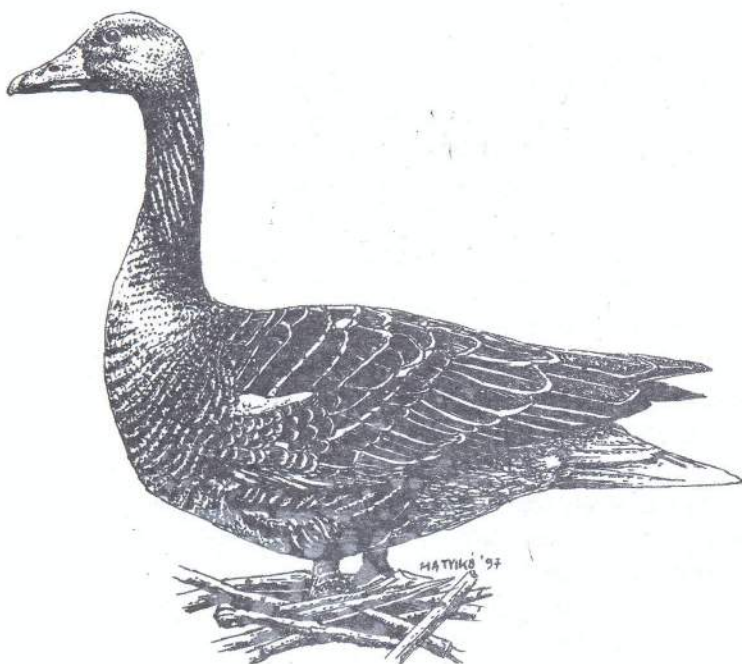
Péchy Tamás

lyezhető zöld hangszóró és egy 12 V 14 AH tápegység tartozik. A dobozkában többsávos, végtelenített kazetta leledzik különböző libahangokkal. Az álcázó lepelben rejtőzködő vadász (csalimadarakat is elhelyezve!) messziről látja a közelgő, éhes libasereget. Fajukat, szándékukat felismerve, gombsavarással váltogatja közelgő zsákmányának éppenséggel megfelelő sávokat. S azok rendületlenül jönnek, s mire észreveszik a csalást, már késő!

Tény, hogy e módszerrel az elmúlt vadászati szezonban 4 olasz vadász rövid időn belül 200 körüli „kisebb és nagyobb” ludat hozott terítékre a baranyai Dráva mentén. A kísérő kirongózi mindezt

büszkén hirdette számtalan vodka és unicum elfogyasztását követően, hiszen a vadászsiker, még ha etikátlan is, ünnepelendő! A lelőtt libákat „napszamosok” brigádja kopasztotta és darabolta, s a vendégek fagyasztva vitték ki Itáliába konténerükben, nehogy fény derüljön dicstelen vadászataikra. Egy ilyen, az olasz vendégektől becsületes hazai vadászok által „elcsent” készülék ma a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának tulajdonában leledzik, igaz azt fürjeink vadászatakor használták illegálisan, s csupán a madárhangok milyenségében különbözik a „libacsalogatótól”. Megemlíteném még a rendszerváltást követően sok vadász tulajdonába került volt 22-es kispuskák használatát, s az egyre több nimródnál található ún. kiskaliberű (0,22; 0,23 stb.) fegyverek lehetőségeit, de ezekből, bár nagyobb távolságból, mindössze egy lövés adható le, s lúdjaink a veszélyt észlelve, máris szárnyra kapnak, így vízi vadunk mészárlását ezek nem eredményezik. Az általam csak „olasz átoknak” titulált mészárlások megszüntetése érdekében feltétlenül fontosnak tartanám vámszerveink e területen is korszerűsödő, modernizálódó lépéseit (tiltott, csalogató készülékek ismerete – a VPOP iskoláján ma még nem ismerik, nem oktatják – fagyasztott, darabolt madárhús kivételi tilalma, madártanban jártas külső szakértők rendszeres alkalmazása stb.) és a védett madaraink pusztítását előidézők büntetésének szigorítását. S ezen rendelkezések elsősorban ne csak a vadásztató, könnyen korrumpálható hivatásos vadászt sújtsák, hanem annak intézőbizottságát, elnökét is.

Dr. Czvalinga István



Matyikó István

## Mikor és hogyan fürdenek madaraink?

– kérdezi *Stefán Kinga komáromi olvasónk.*

Ha tehetik az év minden hónapjában, különösen az apró madarak naponta akár többször is. Biztosan mindenki látta már, amikor a verebek jóízűen fürdenek az autósosás nyomán keletkezett tócsában az út szélén, vagy amikor a kertí csap alatt összegyűlt vízben fekete rigók, cinegék, megyvágók, füzikék pancsolnak nagy élvezettel. A füzikék és poszáták, de persze más madarak is, ha tócsát nem találnak, a nedves lomb közé bújva is át tudják nedvesíteni tollazatukat. A sztyepei madaraknak számító pacsirták víz helyett



homokban, porban fürdenek. A búbos pacsirta a kiadós homokfürdő után gyakran még sütkérezik is. Megfigyelték ezt akkor is, amikor a hőmérő az árnyékban 33°C-ot mutatott, de a napon, ahol a madár feküdt 50 fokot mértek. A pacsirta nyitott csőrrel, felborzolt tollakkal, szemeit le-lecsukva, de láthatóan nagyon elégedetten feküdt és a napozást csak 20 perc elteltével hagyta abba. Mezei pacsirtákat is gyakran látni, amint a poros dűlőutakon fürdenek, de megfigyelhetjük ugyanezt a fogolynál is. Az egyes pároknak vagy családoknak rendszerint külön fürdőhelyeik vannak, amelyeket következetesen felkeresnek, különösen a meleg déli órákban. Ami persze nem jelenti azt, hogy amikor hajnalban a rét fűvében vagy a természetett növények sűrűjében gyalognak, a harmatcseppekkel át ne nedvesítsék tollaikat. Kiadós homok- vagy porfürdőt vesz a siketfajd is, és megfigyelték azt is, hogy a megjelölt példányok évről évre ugyanazokat a helyeket keresték fel. Korábban csak gyanították, de újabban zárttéri kísérle-

tek során bizonyosságot nyert, hogy ez a nagy madár előszeretettel fürdik a friss porhóban is. A fogolyhoz hasonlóan legkisebb tyúkféléink, az öklömnyi fürj is szívesen fürdik a porban vagy homokban valamelyik csendes, kevésbé jár mezei földúton. Utána, ha nem zavarják meg, órákig sütteti magát, oldalára fekszik, kinyújtózik, látszik rajta, hogy teljesen átadja magát a napozás gyönyörűségének.

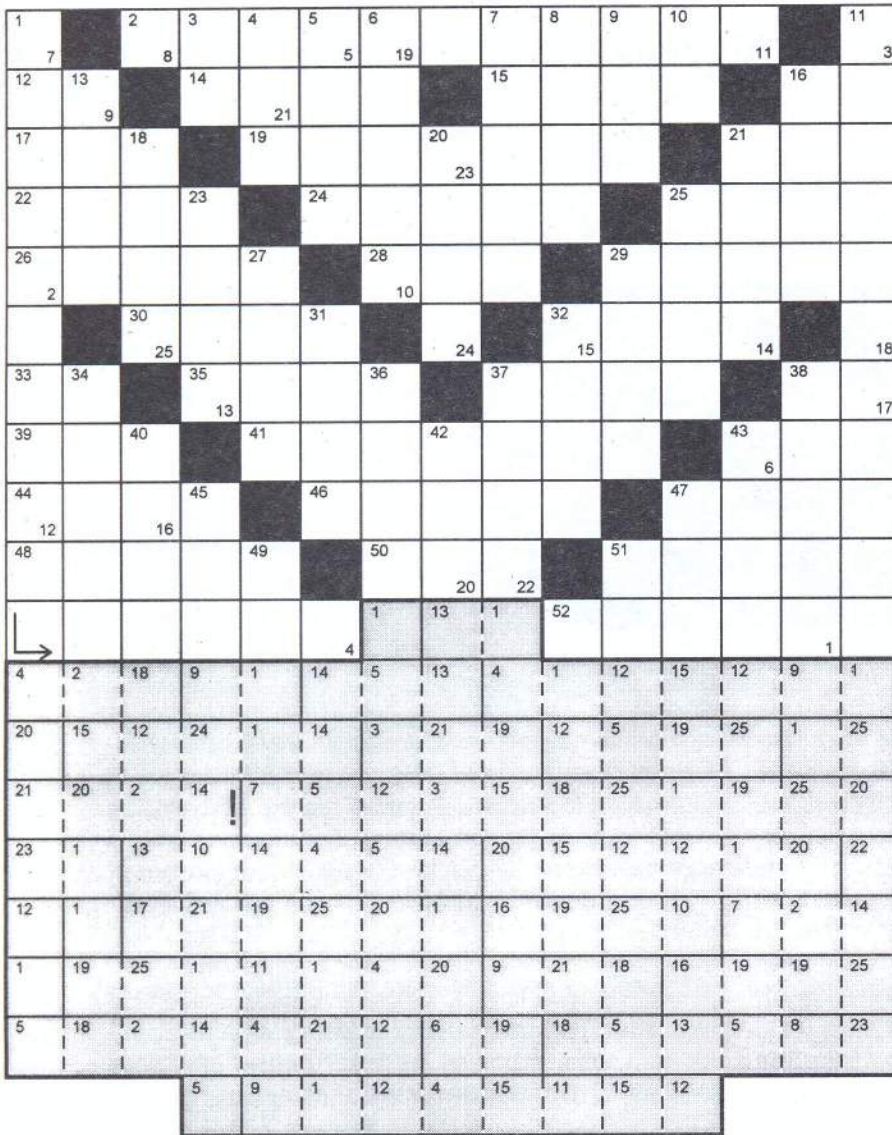
Meleg júliusi reggeleken bárki megfigyelheti a fecskéket ivás és fürdés közben. Nem pancsolnak a tócsákban mint a rigók vagy a poszáták, hanem, mint igazi repülőművészek, a tisztálkodást is leszállás nélkül végzik. Kiválasztanak egy alkalmas csendes vízfelületet, lehet ez egy kanális vagy akár egy strand is a fővárosban (Csillaghegyen az uszodában például gyakran láttam ivó és fürdő füsti fecskéket), és rézsut repülve kortyolnak a vízből vagy ha fürödni akarnak egy pillanatra meg is merülnek benne. A lendület ismét a levegőbe emeli őket, de a fürdést addig ismétlik, amíg úgy nem érzik, tollaik már kellőképpen átmedvesedtek. Máskor a lanygos esőt használják ki és tollaikat kissé felborzolva repülnek, engedik, hogy az esőcseppek egészen a bőrükig hatoljanak. De kihasználják a fecskék a modern technikát is. Láttam már füsti fecskéket fürdeni úgy, hogy többször egymás után átrepültek a mezőgazdasági öntözőberendezések már lefelé hulló cseppjei között. Hasonlóképpen fürdik egyik legártalmasabb madarunk a gyurgyalag is. Gyakran ő is az esőben áztatja át a tollait, vagy a fecskénél már említett módon vág a vízbe ha inni vagy fürödni szeretne. ☒



Fent: Fürdőző zöldike...  
Lent: ...és hím fekete rigó

Péchy Tamás felvétel





Madaras könyvek eladók, megrendelhetők, előjegyezhetők. Berdó József, 6326 Harta, Rákóczi u. 32. tel.: 78/408-172

Madarászok figyelem! Távcsöveik tisztítását, javítását, elmozdult prizmák beállítását elvégzi Hartay János fotóműszerész, látcsőjavító 1148 Budapest, Thököly út 55. (tel.: 153-5817). Nyitvatartás hétfő-péntek 14-17 óráig.



A rejtvényben a hosszú és rövid magánhangzók között nem teszünk különbséget.

### Vízszintes:

2. Ágaskodik. 12. Fordítva: csapadék. 14. Létezik ilyen dráma is. 15. Becézett leányneved. 16. Állóvíz. 17. Tesz. 19. Versmondó. 21. Tehén teszi. 22. Rang. 24. "E" idegen bíró. 25. Lány hangsor a zenében. 26. Földrész. 28. ... Éva színművész. 29. Fordítva: leánynev becézve. 30. Ruhaféle. 32. Tiszta levegő. 33. Idegen kötőszó. 35. Hagymatermő vidék. 37. Ilyen idő is van. 38. ... to date angolul divatos. 39. Elek! 41. Hangszeren játszó. 43. Görög betű. 44. Két szó: háziállat, silbak. 46. Finom ennivaló. 47. Van ilyen lelőhely is. 48. Férfinev. 50. Névelős varróeszköz. 51. Ilyen tilalom is van. 52. Ki van szakadva

### Függőleges:

1. Szabályos mértani test. 3. Azonos a vízszintes 33-mal. 4. Szomorú. 5. Elméje. 6. Becézett szaktárs. 7. Bentről kinyújtó. 8. Becézett női név. 9. Héjas gyümölcs. 10. Idősebb röviden. 11. A címer része. 13. Hegység. 16. Végtelen fa fajta. 18. Piszok. 20. Sóvárgó. 21. Itt született Beethoven is. 23. Gyermekem.

25. Minőségellenőrd. 27. Szorul. 29. Ülőhely. 31. Eszes. 32. Hangszer. 34. Fordítva: férfinév. 36. Azonos a függőleges 32-vel. 37. Van ilyen tétel is. 38. Utazója. 40. Sárgás színű föld. 42. Áraszt. 43. Létezik. 45. Hiányos ráró. 47. Olga, Zalán, Ubul. 49. Irányszó. 51. Kén és itrium vegyjele.

Beküldendő az alsó hálózat szövege. Beküldési határidő: 1997. augusztus 15.

### Megfejtés

Folyóiratunk IV. évfolyamának 2. számában megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

*Csendes hely, csak a patak zúg,  
Erdőn csak a vadgalamb búg  
Reggel ébreszt, este ringat,  
Világ zaja ide nem hat.*

A helyes megfejtők közül Péczely Béla budapesti és Figura Éva kiskunhalasi lakosok Réthy Zsigmond: *Körösök vidéke* c. művét valamint különböző természetvédelmi kiadványokat nyertek, melyeket postán küldünk el.

Gratulálunk!



*Az újra elindított rovatunkban nem a természetfotózás technikai kérdéseivel fogunk foglalkozni, hanem a madár- és az állatfényképezés olyan trükkjeivel, amelyek lehetővé teszik a kép elkészítését, de nem veszélyeztetik az adott élőlényt. Várunk tehát ide vonatkozó írásokat, amelyek a fotózással járó érdekes történeteket, az előkészítés izgalmait mutatják be. (szerk.)*

Néhány éve a városzéli kertünkbe kirakott fészek-odúba hantmadár költözött. Nagy volt az örömöm, s már akkor elhatároztam, hogy lefotózom, de ez sokáig csak terv maradt. Végre az idén adódott úgy minden, hogy abból akár jó kép is születhetett.

Május 18-án már öttojásos fészekaljat találtam a kisselejtezett patkányméreg-tartó dobozban (ez képezte ugyanis a fészekodút). Ezután a lehető legkevesebbet járkáltunk a kert ezen részén, hogy jelenlétünkkel ne zavarjuk a költéssel elfoglalt szülőket. A fényképezés előkészítésére is csak június közepén került sor. Ekkor a fiókák már kimerészkedtek az odú nyílásába, ahonnan villámsebesen eltűntek annak biztonságos sötétjébe, amint valakit vagy valamit közeledni láttak.

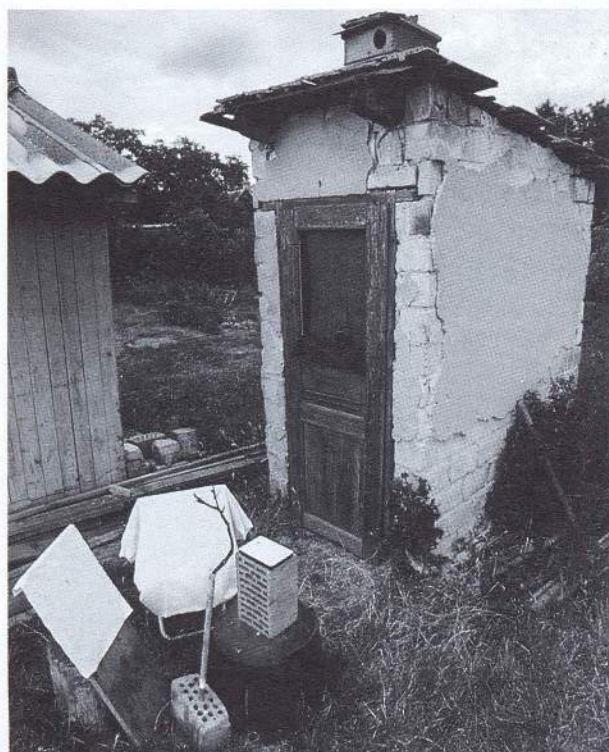
A fényképezésnél ezúttal a hantmadarak azon szokását használtam ki, hogy szeretnek kiugró pontokon, ágak végén, kerítésoszlopokon üldögélni. Mivel azonban ilyenből rengeteg volt a környéken, cselhez kellett folyamodnom. A haladóbb madárfotósok már biztosan sejtik, hogy mit alkalmaztam: beetetést. A jóézésű, ám

## Hantmadarászat

nem „szakavatott” madárbarátok számára gyanús lehet a kifejezés, de az ő megnyugtatóra elmondom, hogy ez a madárfotózás egyik legeredményesebben használható, ugyanakkor egyik legegyszerűsebb formája. Leshelyemül azt a melléképületet választottam, melynek tetején (mintegy 2,5 m magasan) a fészek volt. Ez több okból is előnyösnek bizonyult: egyrészt kedvező fényviszonyok mellett tudtam fényképezni, hisz a felkelő nap első sugarai már ráragyogtak a leszállóágra, így adva kellemesen meleg árnyalatot a képnek. Másrészt a megfelelő háttér kialakítása így nem jelentett gondot, mert a természetes növényzet teleobjektívvel összemaszatolva (eléletlenül) optimális volt. Végül a lessátor felállítására felesleges nyugtalanságot okozott volna a szülőmadaraknál, mely mindenképpen kerülendő volt. A ki-



Fent: Fiatal hantmadár  
Lent: A fotózás helyszíne



A szerző felhétel

tekintő nyílástól úgy másfél méterre szúrtam le egy gondosan kiválasztott ágat. Ez a távolság egyben objektívem közélpontja is volt, tehát a madár maximális méretű lett a képen. A csalíról még nem szóltam: Horgásboltban kapható csontkukacot használtam; ez méretben és mozgékonyágban is tökéletesen megfelelt, azonkívül hantmadaraimnak is nagyon ízlett. Úgy állítottam be a kukacos tálkát, hogy a madár a leszúrt ágról kémeljen körül, mielőtt szemezgetni kezd az izgó-mozgó tömegből. Első kiülésemkor, miután elhelyezkedtem és kísérőm távozott, hamar összekapkodták a kített „csontikat”, de azért sikerült néhány képet készítenem. Érdekes volt megfigyelni, hogy a tál környékén kizárólag csak a hím madár mutatkozott, a tojó egyáltalán nem szállt a kihelyezett vártaágra, s a megfigyelések alatt is sokkal bizalmatlanabb volt. Második alkalommal a felkelő nap már a les helyemen talált, ekkor sikerült elkészítenem a hátlapon látható felvételt.

A fotós sohasem lehet elégedett az elkészült képpel, hisz mindig lehet jobbat csinálni; én azonban úgy érzem, hogy a lehető legtöbbet sikerült kihoznom az adott helyzetből, hisz elkészült a megálmodott kép.

Posztós Csaba

# Hajnal hasad

Zsoldos Árpád

Álmomban megszólalt a kuvik. Tisztán, élesen, egészen közlelről. Arra gondoltam álmomban, hogy milyen disznóság az, hogy az emberrel mindig csak álmában történnek a jó dolgok. Bezzeg tegnap este, amikor felkészülten vártam, hogy megszólaljon, hallgatott mint a kuka! Pedig most csak az ő kedvéért jöttem le a tanyára, hogy magnóra vegyem a hangját. Éjjelig még reménykedtem, hátha mégis rászánja magát és elkezd végre kiáltozni, de semmi nem történt. Éjjel egykor azonban feladtam és megágyaztam magamnak a verandán, de biztos ami biztos, kezem ügyébe

átbillenés lendületével sikerül felrúgnom az ágy mellé készített kellékeket zseblámpástól, parabolástól, mindenestől!

Ettől aztán végleg felébredek, mert a parabola akkorát csörömpölt mintha egy bádoglavort csaptam volna földhöz, és szomorúan veszem tudomásul, ezt bizony jól eltoltam...!

Ráadásul az éktelen zajra a szomszéd kutyái is felébrednek és ugatni kezdenek, ami még akkor is lehetetlenné tette mindenféle hangfelvételt, ha történetesen nem ment volna világgá a riportalany. Így hát nyugodt lelkiismerettel dőlök vissza az ágyra hiszen még éjszaka van, de aztán mégis megnézem az órát, - szerencsére a zseblámpa nem tört össze - és látom, hogy már fél négy. Így aztán - mivel amúgy is kiment az álom a szememből - felkelek és a kút felé botorkálok



Matyikó Tibor

helyeztem a magnót, a parabolát, a fülhallgatót és minden egyéb olyan kelléket, ami a madárhangfelvételhez nélkülözhetetlen és tapasztalatból tudom, - a sötétben megtalálhatatlan!

Nem tudom mikor aludhattam el, de hogy sikerült az biztos, mert különben nem álmodnék! Most megint hallom: Kuvik...kuvik...ku-úvik...olyan élesen szól, mintha nem is álom lenne! Kevit...ke-e-vit... ke-vi-vit...és kezdek gyanakodni! Ez talán nem is álom? Kevi-vi-vi-vit kiált most a kis bagoly, és ettől már végleg átbillenek az álom-ébredlét határmezsgyéjéről az innesső oldalra, ami meglehetősen zajjal jár, mert az

abban a reményben, hogy hátha a hideg víztől friss gondolataim támadnak. Ebben a reményemben nem is csatlakozom, mert miközben arcomat mosom a hideg vízzel, megjelenik gondolataimban két szó: "hajnal hasad". Mit csinál!?! - döbbenek meg. Mert bár láttam életemben jó néhány napkeltét, pirkadatot, sőt még néhány pitymallatot is, de hogy hasadt volna!?! Olyat még nem láttam! És mindjárt el is indulok a ház vége felé megnézni a keleti égboltot, hogy vajon hasad e már? De nem hasad még. Még csak nem is reped. Na mindegy! - Még biztosan korán van - vígasztalom magam és visszaballagok a verandára gumicsizmát

húzni, mert a fű olyan harmatos, hogy a tornacipőm máris minden lépésnél szortyogva tiltakozik a méltatlan bánásmód ellen. "Erős a harmat szép idő lesz" jut eszembe a népi regula és el is határozom tüstént, hogy elmegyek a homokbuckához és ott nézem meg hogyan hasad a hajnal!...

Miközben a táskámat pakolom feltűnik, hogy milyen csend van! A kutyák elhallgattak, a kuvik világgá ment, a madarak még alszanak, csak a szomszéd birkái motoznak csendesen a szalmán. De most nem bégetnek mint az este amikor azért idegeskedtem mert olyan zajt csaptak, hogy nem lehetett miattuk egy normális hangfelvételt készíteni! Ráadásul az egyik egész éjjel ütemesen köhögött - alig tudtam elaludni miatta! De most már nem köhög az sem. - Tényleg miért nem köhög? Lehet, hogy megdöglött? - és berakom táskámba a tegnapi maradt sajtot, mert a döglött birkáról a birkapörkölt jut eszembe, de mivel az nincs, - sajnos - marad a sajt.

Miközben kulcsra zárom az ajtót hallom, hogy Sándor gazda is felébredt már a szomszédban és most a reggeli toalettjét végzi. Ez abból áll, hogy előbb hosszasan harákol majd kétszer kiköp a konyhaajtón...

Elszántan vágok neki a harmatos fűtengernek és csak akkor torpanok meg egy kissé elbizonytalanodva, amikor a rozstáblán átvezető keskeny gyalogúthoz érek. A rozs ugyan egy cseppet sem harmatosabb mint a fű - csakhogy hasig ér! Itt annyit ér a gumicsizma, mint halottnak a borogatás. "Ha férfi vagy, légy férfi" biztatom magam egy idézettel, mert hajnalonként gyakran jutnak eszembe ilyenek, és nekivágok a rozsnak. Az első néhány lépés nagyon megrázó élményt jelent, de aztán már jobb. Azt meg tudom már tapasztalatból, hogy a gumicsizmába került víz előbb utóbb felmelegszik és így már nem is olyan kellemetlen! Közben az is kiderül, hogy a rozs



Fent: Bizalmatlanul figyelő kuvik  
Lent: Hajnal a buckák között

magasságának megítélésében néhány centit tévedtem, mert az nem hasig ér hanem hónaljig!

De a látvány, ami a rét szélére érve fogad, kárpótol minden kellemetlenségért! A talajt vékony ködréteg borítja, amelyen sötét, soványabb - kövérebb lábnélküli szellemalakok úsznak. Elöttem három őz vonul végig, a tejfehér párapaplanból csak a fejük látszik ki. Időnként megállnak, legelésznek egy kicsit ilyenkor hol az egyik, hol a másik válik láthatatlanná amint lehajtja a fejét. Néha mindhárom fej eltűnik - majd hirtelen megint előbukkannak és nagy fülüket forgatva fürkésznek körbe gyanakvóan. A látvány varázslatos és nem tudom mennyi ideig állhatok már itt elbűvölve, de közben lassan derengeni kezd a keleti ég alja, kezd színe lenni a tájnak - és a ködpaplan alatt megszólal egy mezei pacsirta...

Bekapcsolom a magnetofont és a parabolát jobbra-balra mozgatva keresem a hang irányát. Amikor a fülhallgatóban a legerősebben, legtisztábban hallom a hangot - elindítom a felvételt. Ritka pillanat, hogy a mezei pacsirta földön énekel, így aztán nem is állítom meg a felvételt amíg a karom tartani tudja a nehéz parabolát. Közben mozdulni sem merek, nehogy a



Péchy Tamás felvételei

csizmámban szortyogó víz hangja "belemenjen" a felvételbe. Közben rá-rá pillantok a készülék kijelzőjére és látom, hogy már több mint öt perce folyamatosan énekel a madár.

És ekkor, ebben a pillanatban mint valami óriás izzó korong felbukkan a keleti égbolton a Nap. Nem látom mert háttal állok, de érzem és mintegy varázsütésre megváltozik a táj. A színek életre kelnek az előbbi szellemalakból bokrok lesznek és fák és a köd paplan láthatatlanságából, dalolva felbukkan a pacsirta. Reszkető szárnyakkal emelkedni kezd egyre feljebb és feljebb és torkából úgy árad a trillázó dal - mint a Nappól a fény...

"Mint Vénusz a habokból" - jut eszembe már megint egy költői hasonlat, bár érzem, hogy ez a hasonlat egy kicsit sántít mert nem hiszem, hogy az említett hölgy tudott volna repülni... Persze a hangja azért még lehetett szép! - nyugtatom magam és továbbmegyek.

Mire a homokbuckákhoz érek nyoma sincs már a ködnek, a Napba már nem lehet belenézni és a csizmámban kellemesen felmelegedett a víz. A magasban erdei pacsirta kering énekelve, de olyan magasan, hogy hangfelvétellel gondolni sem lehet. Nem számítottam rá, hogy ilyenkor június közepén hallok még éneklő erdei pacsirtát, mert ez a madár korán költ és a fiókái ilyenkor már régen önállóak. Ez a madár biztosan a második fészekaljon ülő párját őrzi a magasból.

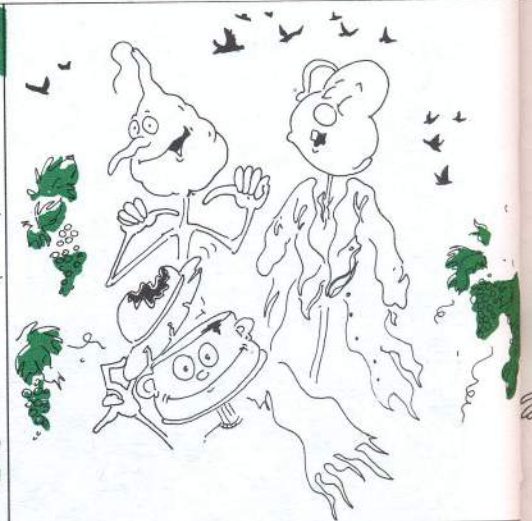
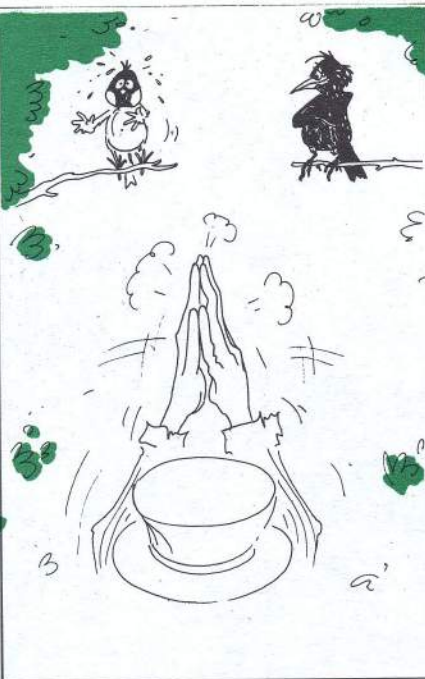
Egyre melegebb van és én gyorsan fogyó lelkesedéssel bolyongok a homokbuckák között. Már lassan a hóguta kerülget - mert ahogy mondani szokták - nem az alkalomhoz illően vagyok öltözve. De a fenyvesig azért még elmegyek - mert hátha énekel még a léprigó... Persze a léprigó nem énekel - több esze van annál - hanem bent hűsöl valahol a fák között.

Visszafelé vánszorogva a tikkasztó hőségben azon gondolkodom, hogy vajon normális vagyok-e én egyáltalán? Mert miért is keltem fel hajnali fél négykor? És miért másztam bele a vizes rozstáblába? Hogy most itt álljak a puszta közepén gumicsizmámban és vastag pulóverben a 30 fokos melegben? Megijedek! - Lehet, hogy tényleg valami gond van az elmémrel?! És a puszta közepén állva gyorsmérleget készítek a mai napomról:

Lássuk először a negatívumokat; egy, nem tudtam felvenni a kuvik hangját; kettő, eláztattam magam a rozszban; három, mindjárt hógutát kapok; négy, most sem láttam, hogy hasad a hajnal...

És most a pozitívumok; egy, csodás volt a köd a rét felett; kettő, felvettem a mezei pacsirta hangját; három, mi is a három? Ja igen! Nem tört el a zseblámpa,... aaj nem jut eszembe több! Lázasan töröm a fejem még valami pozitívumon, hogy legalább egyensúlyba billenjen a mérleg nyelve, de nem jut eszembe semmi... Hoppá! Várjunk csak! Mentőötletem támadt! Hogy ez eddig nem jutott eszembe! A hajnalhasadás elmulasztását átsorolom a pozitívumok közé! Hogy ez miért pozitívum?! Hát csak azért, mert ha ma megláttam volna hogyan hasad a hajnal - akkor nem lenne értelme többé hajnali fél négykor kelni! Ja és még egy van! Hajnalban az embernek mindig olyan friss gondolatai támadnak!

És miután ily módon sikerült meggyőzni magamat elmeállapotom épségét illetően - most már megnyugodva indulok el szortyogó gumicsizmámban a tanya felé.



**Madárjlesztő iskola** Írta: Nagy Katalin, grafika: Lukács Albert  
A madárjlesztő iskolába új gyerekek érkeztek. Eddig csak hárman ártak ide, névszerint: Lyukas-kalap, Hasadt-nadrág, Rongyos-ing - és a tanítójuk: Cilinder.

Az új madárjlesztőknek nem is adtak nevet még, majd csak akkor, ha kijárta az iskolát. El kell zavarni egy cinkét, ez a vizsga itt. Nem nehéz! A cinkék elég ijedősek, nem úgy mint például a seregély.

Hasadt-nadrág rögtön dicsekedett, hogy ő naponta eljesezt egy seregélyt. Rongyos-ing azt mondta, ő akár tizet is eljesezt Lyukas-kalap mélyen megemelte előttük a kalapját. A Kicsőfolt a két dicsekedőt. De cilinder szigorúan rájuk szólt: Csend legyen! Kezdődik a tornaóra!

## Vakond-történet

Ahol hajlanak a dombok  
él Ottokár, - a vakondok  
jelese, a víg remete.  
Földalatti palotája  
a keze-lába remeke.

Annyi járatot fűrt, ásott,  
kemény körme belevásott;  
jobbra-balra alagutat,  
alvókamrát, függő utat,  
gilisztatároló lyukat,  
esővíz begyűjtő kutat.

Ottokár úr, a vakondok  
eleje, most joggal boldog;  
összetűrt egy összkomfortot.  
És szívében él a remény,  
marad örök, víg agglegény.

Am de kivirult a tavasz.  
Bársony Olgi, a vakondlány  
gombszemében a fény ravasz!  
- Szomszédom a remek kéglis,  
boldog lenne... no meg én is...

Tett követte az ötletet;  
Olgika belelkesedett,  
soha ily világrekordot  
nem ástak-fűrtak vakondok!  
Se éjjele, se nappala,  
míg a szomszéd kamra fala  
bumm! - egy szép napon beomlott.

Levélágyán, fűpárnáján  
álmából Ottokár riad;

- Micsoda kár! S milyen divat  
tönkretenni járatomat!

De a meleg bársonybunda,  
lány suttogás, - ne légy durva, -  
nem maradtak hatástalan...  
a szerelmük határtalan.

Máris új folyosók, utak  
bővítik a járatokat,  
ha jönnek a kis vakondok  
nem lesznek már lakásgondok.

Németh Éva

### Figyelmeztetés

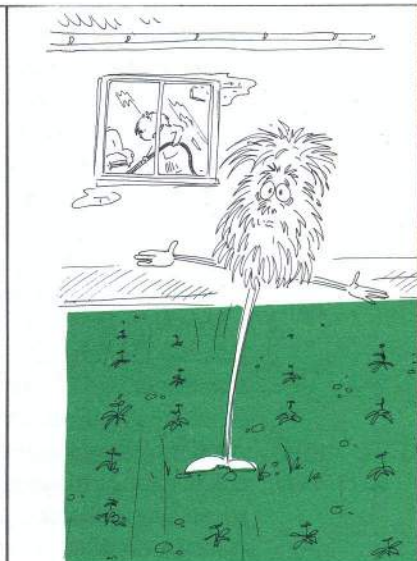
Ha meglátom,  
hogy lelövöd azt a madarat,  
amelyik énekelve röpül át a világon,  
vagy éppen pihen egy faágon,  
cső csövön,  
tő tövön,  
kő kövön  
nem marad -  
és nem lehetsz a barátom.

Zsirai László



Úszapó

Péchy Tamás



Amikor pedig porszívó került a házhoz, a kislány  
nyomban ahhoz pártolt. A tollseprűt kézbe ser  
vette többé. Ott unatkozott magában  
sarokban, nem volt semmi dolga már. Tavassza  
aztán kitétték az udvarra. Legyen most má  
madárijesztő!

Nagyon szeretett port seprni képről, könyvről, vázáról. Különösen a  
tükröt ézerette, óráig nézette magát benne. Nem csak ő, hanem a  
kislány is, akivel együtt dolgoztak. Csak a kislány egyáltalán nem  
szeretett port seprni. Ha mégis ráparancsoltak, hát a tollseprűre  
haragudott, csapkodta, csak úgy repkedtek a tollai.

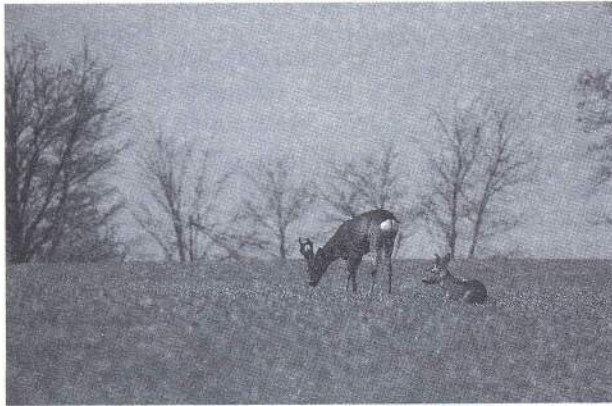
folyt. kö

## Egyik nap délután

Egyik nap délután a gyönyörű tavaszi idő ellenállhatatlanul arra késztetett, hogy biciklire üljek és ellátogassak néhány madarat ígérő helyre.

Marcalgergelyi közelében az Újmajorban van egy hely, ahol a talajvíz, mint belvízként tör a felszínre. Itt rendszerint megpihennek vonuló madarak, mint például a csörgő réce vagy a billegető cankó. Úgy gondoltam, hogy most is lesz annyi szerencsém, hogy megfigyeljek néhány érdekes szárnyas barátot, de sajnos ez a hely a madarak nélkül várt. Tovább bicikliztem a Marcal partján, ott pedig a következő történet velem:

Van egy kis nyárfaerdő a folyótól nem messze. Bár



Fent: Búbos vöcsök  
Lent: Őzek

ezt inkább nevezhetném facsoportnak, de mivel a környéken talán ez a legnagyobb kiterjedésű fás rész, joggal mondhatom erdőnek is. Efelé az erdő felé mentem, mikor sötét foltokat vettem benne észre. Ezek a foltok őzek és szarvasok sötétben burkolózó teste volt. Agancsuk csillogott. Lehetek talán félszázan. Megálltam és hátrálni kezdtem. Nem akartam megzavarni az egyébként is sokat háborgatott életüket. Ez nem sikerült, mert ijedten futásnak eredtek. Mikor elindultak megálltam és távcsövemmel figyeltem őket, majd elindultam visszafelé. Patáik dobogása ebben a nagy csendben hátborzongató és egyben csodálatos volt. Az erdő és a Marcal közötti kis réten ide-oda mentek. Mikor megálltak ezernyi szem szegeződött rám. Mintha tanácskoznának merre menjenek, átgázoljanak-e a folyó jéghideg vizén. Végül a Marcalon keltek át és a túloldalon lévő kőbánya alatti szántóföldre menekültek. Messze a bányától is még engem néztek. Így látva őket elgondolkoztam az őzek életéről. Régen, mikor erdők és mezők borították a vidéket, csak a ragadozóktól kellett félniük. Volt nagy erdejük ahova bemenekülhettek a hideg elől. Majd megjelentek az emberek és eltűntek a ragadozók. Ahol régen százéves fák álltak, ott most az ember beton és kőépületei vannak és ahol akkor édes fű termett, ott most vaseke szántja a földet.

Én csak néztem ezt az üldözött csapatot, mögöttünk a félig lebontott dombot, a nem messze lévő falut, a szántóföldeket elválasztó csatornákat, a rajta végig sorakozó villanyoszlopokat. De az őzek csak néztek és figyeltek. Nem elég, hogy a világ elől is menekülniük kell, még e tenyérszerű erdőből is kikergeti őket egy bolond madarász.

Aczél Gergely

## A püspökhatvani kirándulás

Egy áprilisi péntek délután Bercelről biciklivel kirándulni mentünk a püspökhatvani tóhoz. A vízimadarakat szerettük volna megfigyelni, ami sikerült is.

Odafelé menet sok egerészölyvet láttam, melyek a mező fölött köröztek. Az út menti fűzfán egy tengelicet is megfigyeltem. Odaérkezésünkkor a közelben lévő szántóföldön két búbos pacsirta várt bennünket. Megfigyeltük a hím jellegzetes területvédő viselkedését. Ilyenkor a hím énekelve felemelkedik a levegőbe, olyannyira, hogy már nem is látni, majd folytatja az éneklést, kitarja szárnyait és leereszkedik. A távolban egy barna rétihéja hím vadászott akrobatikus ügyességgel, a talajhoz közel repülve. A vízben szinte mindenütt talákoztunk szárcsával. A távoli víztükrön vöcsök úszkált, majd később még egyet felfedeztünk. A nádasok környékén két gólyát vetünk észre. A tó másik oldalán két kis kócsagot és hat szürke gémet láttunk, melyre a tanár bácsi hívta fel figyelmünket. Még egy szürke gémet láttunk, mely a nádas szélén állt, de mikor közelebb mentünk, akkor rögtön elrepült. Egyébként a gémek és kócsagok repülés közben „S” alakban tartják nyakukat, míg a gólyák egyenesen. A nádasok mellett sárga billegetőket is megfigyeltünk. A hímeknek gyönyörű szép a hasa. A víz közelében szinte mindenütt ott repkedtek a bibicék, s hallatták jellegzetes „bé-bic” hangjukat. Repülés közben úgy ismerem fel őket a legkönnyebben, hogy szárnyvégeik nagy része fekete. Nagyon sok tőkés récét láttam. A tó fölött 10–15 kis lile is repkedett. Mikor két héttel később visszamentem oda, akkor teljesen megváltozott a tó képe. Csak úgy nyüzsögtek a horgászok, s ezzel zavarták a madarakat, ráadásul még csónakkal is bemerészkedtek a vízbe.

Sokkal kevesebb lett a madár ennek hatására. Míg két héttel ezelőtt 20–30 szárcsát láttam, addig most mind-



Péchy János felvételei

össze egyet. Kis kócsagot egyet sem lehetett látni, szürke gémből is csak egyet. Láttam viszont cserregő nádiposztát, vörös kányát, valamint dankasirályokat.

Nagyon sok bölömbika hangot hallottam. Szoktak ide járni az igen ritka daruk és halászsasok is, de eddig nem tudtam őket megfigyelni. Viszont ha így megy, akkor nemcsak ezek, hanem más madarak is el fogják kerülni ezt a helyet.

Nagy Gergő Gábor  
13 éves tanuló



**Örömmel várjuk**

**szentendrei vadászboltunkban!**

Közvetlenül a nagy múltú német

„AKAH”

cégtől importálunk!

Nagy választékban állunk rendelkezésükre:

- ♦ Téli-nyári ruházattal
- ♦ Minőségi gumicsizmákkal
- ♦ Maglite és egyéb elemlámpákkal
- ♦ Hubertus, Kowa, Steiner, Optolyth, Zeiss távcsövekkel, spektívvekkal
- ♦ Speciális ajánlatunk madármegfigyelésekhez 7x50-es és 10x50-es Hubertus kereső távcső tokkal 9.400 Ft-ért, AKAH spektív vízmentes 45 fokos 20-60x60-as tokkal 24.900 Ft-ért! Garantált minőség – elérhető áron!

Kérésére elküldjük a postai költség térítése ellenében ingyenes színes katalógusunkat!

Címünk: Vadvil Kft. 2000 Szentendre Kőzúzó u. 7.

Telefon: (26)317-385, fax: (26)311-205

Nyitvatartási idő: Kedd-péntek: 9-17 óráig

Szombat: 9-13 óráig

### A Vadász Könyvklubnál megkaphatók a

#### TerraPrint Kiadó új kiadványai

Kőhalmy Tamás: **Vadászálmok Mongóliában** („Ha most választani kellene, hogy holnap reggel hova indulok szívesebben, biztosan Ázsiát választanám. Akár tizedszerre is Mongóliát.”) és

Torday Emil: **Vadászhitvilág Afrikában** („Soha nem volt elhatározott célom Afrika-kutatóvá lenni. Afrika-kutatóvá engem Afrika népei tettek, akik megszerettek, bizalmukba fogadtak, s nemcsak örömeiket, bánatukat osztották meg velem, hanem beavattak múltjuk rejtelmeibe is...”)

### VIDRÁS KIADVÁNYOK

*Alapítvány A Vidrákért kiadásában:*

Ismerjük meg a vidrát (ismertető gyerekeknek)

Az európai vidráról

Gondolatok és ajánlások a vidra (*Lutra lutra*)

jövőbeni védelméhez

Közösen a vidra védelméért

A vidra megjelenítése a múlt századi és századunk magyar szakirodalmában

*Föld Napja Alapítvány kiadásában:*

Gera Pál: Vidrás történetek

A kiadványok megtalálhatók az Ökoszolgálatban (1054 Bp., Vadász u. 29.) vagy kérhetők az Alapítvány A Vidrákért címen: 1156 Bp, Nyírpálota u. 60.

## Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (1121 Budapest Költő u. 21.) kiadványai 1997 április

ára (Ft)

### Az MME Könyvtára

#### sorozatban megjelent könyvek:

- |    |  |            |
|----|--|------------|
| 5  | Haraszthy László: Gyakorlati ragadozómadár-<br>védelem (2. kiadás)             | 500        |
| 6  | Újhelyi Péter: A magyarországi vadonélő<br>emlősállatok határozója (2. kiadás) | 500 (450)* |
| 7  | Schmidt Egon:<br>Madárvédelem a ház körül                                      | 390 (350)* |
| 8  | Lars Svensson: Útmutató az európai énekes-<br>madarak határozásához            | 1900       |
| 9  | Orbán Zoltán: Az egérmadarak földjén600 (550)*                                 |            |
| 10 | Bihari László: Denevérhatározó és<br>denevérvédelem                            | 500 (450)* |
| 11 | Ország Mihály: Mindent lehet, de krokodilt – azt<br>nem (2. kiadás)            | 500 (450)* |

#### Egyéb egyesületi kiadványok:

- |  |            |
|--|------------|
| Madárgyűrés a tudományban és a ter-<br>mészetvédelemben (EURING-füzet) | 90         |
| Tűzok: (a Madártani Tájékoztató utódja)                                |            |
| 1997. évi előfizetése  | 1200       |
| 1996/2,3,4   | 300        |
| Gólyavédelem a villamoshálózatokon (német és an-<br>goli nyelvű)       | 300        |
| Az MME Tudományos ülése  |            |
| 1982. Sopron   | 50         |
| 1986. Szeged   | 100        |
| 1991. Szombathely  | 500        |
| Az MME évkönyve  |            |
| Pusztai I. (1983)  | 50         |
| Pusztai II. (1984)   | 50         |
| Az MME tudományos lapja: <i>Ornis Hungarica</i>                        |            |
| 1991/1/1, 1992/2/1, 1992/2/2, 1993/3/1                                 | 100        |
| 1993/3/2, 1994/4/1-2   | 300        |
| Természetvédelmi folyóirat: Madártávlat                                |            |
| 1994/1, 1995/3,4,6, 1996/4,5,6   | 60         |
| 1997/1,2   | 100        |
| Partimadár 1996 (5. évf. 5. szám)                                      | 700 (550)* |
| Jelvény: (Az MME emblémáját ábrázoló)                                  | 150        |
| Nyakkendő: (szürke és barna színben)                                   | 600        |
| Védett madarak poszter (69x100 cm)                                     | 350 (250)* |
| Könyvjelző (6 féle madarat ábrázol)                                    | 20 (15)*   |

#### Egyéb, nem egyesületi kiadvány:

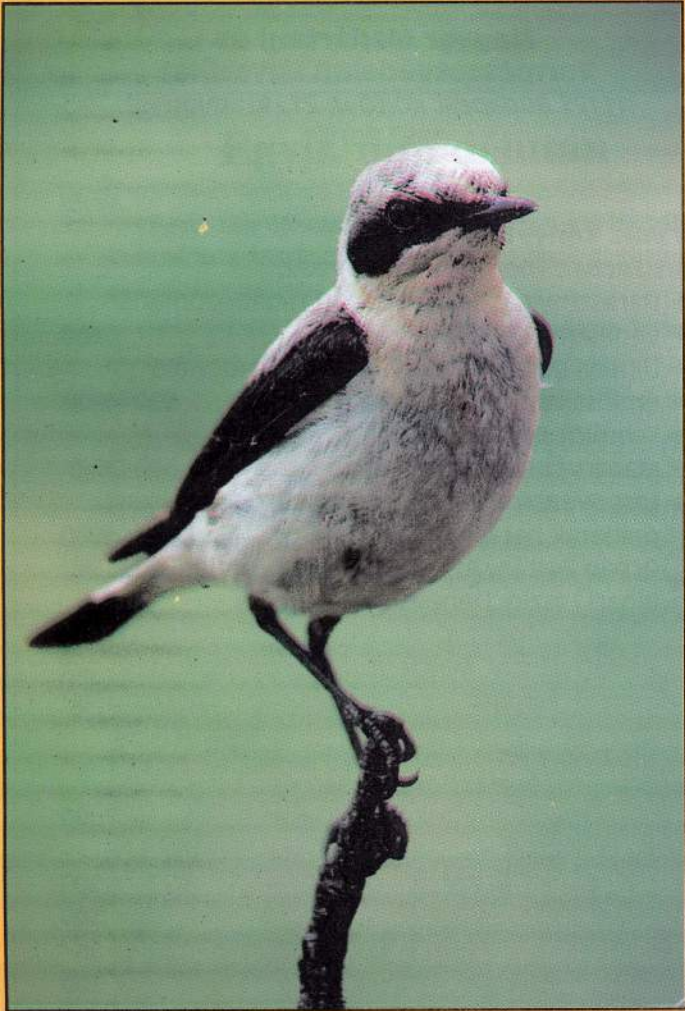
- |   |              |
|---|--------------|
| Rodics Katalin: Gyilkos üzlet (A KTM Természetvédel-<br>mi Hivatal Tanulmánykötetei 5.) | 500          |
| Béni K.-Viszló L.: Egy cseppnyi Magyarország<br>(Vértes hg.)                            | 1500         |
| Magyarország madarai (CD-ROM)   | 5450 (4900)* |
| Magyarország természeti értékei: Biharugra  | 40           |

\* A zárójelben a kiadvány ára tagjaink számára.

A kiadványok megvásárolhatók a fenti címen, vagy megrendelhetők postai utánvételes szállítással. További információ az MME Titkárságán (Harangi István) kérhető a 175-8327-es telefonon.



Hantmadár  
Posztós Csaba



Székicsér  
Dr. Kovács Gábor



Énekes rigó  
Posztós Csaba



Vizirigó  
Péchy Tamás

